

ILEGALNE IMIGRACIJE KOT IZZIV SLOVENSKI NACIONALNI VARNOSTI

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Antolovič

**ILEGALNE IMIGRACIJE KOT IZZIV SLOVENSKI NACIONALNI
VARNOSTI**

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, junij 2003

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Antolovič

Mentor: red. prof. dr. Anton Grizold

Somentor: asist. mag. Iztok Prezelj

ILEGALNE IMIGRACIJE KOT IZZIV SLOVENSKE NACIONALNE
VARNOSTI

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, junij 2003

KAZALO:

1	UVOD	1
2	METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	3
2.1	OPREDELITEV PROBLEMA ANALIZE	3
2.2	CILJI PROUČEVANJA	3
2.3	HIPOTEZE	4
2.4	UPORABLJENE METODE	4
2.5	TEMELJNI POJMI	5
2.5.1	<i>Varnost</i>	5
2.5.2	<i>Nacionalna varnost</i>	7
2.5.3	<i>Izziv nacionalni varnosti</i>	9
2.5.4	<i>Migracije</i>	10
2.5.5	<i>Ilegalne imigracije</i>	12
3	ILEGALNE IMIGRACIJE KOT VARNOSTNI IZZIV V SODOBNI EVROPI...	14
3.1	NACIONALNA STRUKTURA ILEGALNIH IMIGRANTOV	17
3.2	NEKAJ EVROPSKIH DRŽAV IN ILEGALNE IMIGRACIJE.....	17
3.2.1	<i>Nemčija</i>	18
3.2.2	<i>Španija</i>	19
3.2.3	<i>Grčija</i>	20
3.2.4	<i>Rusija</i>	20
3.2.5	<i>Češka</i>	21
3.3	ILEGALNI IMIGRANTI KOT VIR VARNOSTNIH PROBLEMOV	23
3.4	POLITIKA PRISELJEVANJA V EU.....	25
3.4.1	<i>MAASTRICHTSKI SPORAZUM</i>	25
3.4.2	<i>SCHENGENSKI SPORAZUM</i>	26
3.4.3	<i>DUBLINSKA KONVENCIJA</i>	26
3.4.4	<i>DRUGE KONVENCIJE, KI SE UKVARJAJO Z MIGRACIJAMI</i>	27
4	ILEGALNE IMIGRACIJE V REPUBLIKI SLOVENIJI	29
4.1	ANALIZA STATISTIČNIH PODATKOV IN URADNIH STATISTIK (1999, 2000, 2001).....	29
4.2	KAZNIVA DEJANJA ZARADI PREPOVEDANEGA PREHODA DRŽAVNE MEJE	35
4.2.1	<i>Tihotapstvo</i>	35

4.2.2	<i>Trgovina z belim blagom</i>	38
4.2.3	<i>Nezakonito zaposlovanje</i>	41
4.2.4	<i>Ogroženost na zdravstvenem področju</i>	42
4.2.5	<i>Ksenofobija</i>	45
5	UKREPI REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZMANJŠEVANJE IN NADZOR ILEGALNIH IMIGRACIJ	51
5.1	NORMATIVNO – PRAVNA PODLAGA	51
5.1.1	<i>Migracijska politika</i>	52
5.1.2	<i>Resolucija o imigracijski politiki RS</i>	53
5.1.3	<i>Predpisi o tujcih in azilu</i>	54
5.1.4	<i>Zakon o azilu</i>	56
5.2	INSTITUCIJE IN UKREPI ZA ZMANJŠEVANJE IN NADZOR ILEGALNIH MIGRACIJ.....	59
5.2.1	<i>Ustanovitev specializirane enote</i>	60
5.2.2	<i>Podarjena oprema zveznega ministrstva za notranje zadeve republike Nemčije</i> <i>61</i>	
5.2.3	<i>Twining – projekt partnerskega sodelovanja</i>	62
5.2.4	<i>Konference</i>	64
6	SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ	67
7	SEZNAM VIROV	70
7.1	KNJIGE	70
7.2	URADNI DOKUMENTI IN ZAKONI	72
7.3	ZNANSTVENI IN STROKOVNI ČLANKI	72
7.4	ČASOPISNI VIRI.....	73
7.5	MEDMREŽNI VIRI.....	74
7.6	INTERVJU	77
7.7	PRILOGE	77

SEZNAM KRATIC:

EU (Evropska unija)

MNZ (Ministrstvo za notranje zadeve)

OZN (Organizacija Združenih narodov)

UNHCR (Visoki komisariat Združenih narodov za begunce)

ZN (Združeni narodi)

CT (Center za tujce)

AD (Azilni dom)

ZRJ (Zvezna republika Jugoslavija)

BiH (Bosna in Hercegovina)

GS (Generalna skupščina)

RS (Republika Slovenija)

UUP (Uprava uniformirane policije)

GPU (Generalna policijska uprava)

KZ (Kazenski zakonik)

ZKP (Zakon o kazenskem postopku)

SJM (Slovensko javno mnenje)

SSKJ (Slovar slovenskega knjižnega jezika)

ZOA (Zakon o azilu)

ZRN (Zvezna republika Nemčija)

SFRJ (Socialistična federativna republika Jugoslavija)

MZZ (Ministrstvo za zunanje zadeve)

IOM (Mednarodna organizacija za migracije)

1 UVOD

V času po drugi svetovni vojni smo bili priča liberalnemu pristopu migracij. Evropa je na množično priseljevanje gledala pozitivno. Za svojo obnovo je namreč nujno potrebovala dodatno delovno silo, prihod »rok, željnih dela« je bil še kako dobrodošel. Da bi si zagotovile dotok novih moči, so države na široko odprle svoja vrata tujim delavcem. Še več, prihod imigrantov so celo spodbujale ter jim nudile ugodne pogoje.

Že ob koncu sedemdesetih, po upadu gospodarske rasti ter naftni krizi, pa so se začele razmere na evropskih trgih delovne sile postopoma spreminjati. Pojavi se obratni trend, in sicer presežek ponudbe nad povpraševanjem po delu in posledično brezposelnost. Potrebe po uvozu tujih delavcev ni več. Države Skupnosti so ugotovile, da liberalizem ni več racionalen pristop k nastalim razmeram. Potrebno je bilo zaostriti politiko do priseljencev in priseljevanja. Toda pritiski priseljevanja tujcev, zlasti iz nerazvitih držav, so se povečevali preko vseh pričakovanj. Sodoben način potovanja, hiter pretok informacij in nesluten razvoj komunikacij so že sami po sebi pomemben dejavnik pri naraščanju migracijskih tokov. Dostop do informacij o možnostih in življenjskih razmerah v razvitih državah je gotovo zelo močna spodbuda za preseljevanje ljudi. Današnji migracijski trendi so posledica tako razvoja sodobnih komunikacij na eni strani kot razlik v gospodarski in socialni razvitosti držav na drugi. Velik porast v zadnjih letih gre pripisati tudi političnim spremembam, ki so se zgodile v Evropi, v zadnjem desetletju, vojaškim spopadom, etničnim konfliktom, naravnim in ekološkimi katastrofami v Evropi in po svetu.

Nacionalna varnost držav se je tako soočila z novimi problemi in izzivi. Po koncu hladne vojne je koncept zunanjih sovražnikov zamenjal koncept virov ogrožanja, ki so posledica delovanja različnih ogrožajočih dejavnikov v naravi in družbi. Pozornost se je premaknila na nevojaške grožnje, kot so npr. trgovanje z mamilami, gospodarska stagnacija, degradacija okolja, ne nadzirane migracije in podobno. Padec berlinskega zidu, jačanje vezi vzhod-zahod so izkoristile tudi številne kriminalne združbe, tako v kvaliteti kot kvantiteti svojih dejavnosti.

Povečane kontrole na mejah so povzročile, da so se ilegalni imigranti zatekali k organiziranim kriminalnim združbam, da so jim le-te »pomagale« do uresničitve sanj o svobodnem in lepšem jutri.

Vse to je narekovalo oblikovanje skupnega pogleda na probleme ilegalnih imigracij ter med prednostne naloge uvrstilo sodelovanje pri nadzoru državne meje, oblikovanje skupne azilne politike in ukrepov za boj proti organiziranemu kriminalu.

Slovenija je tukaj na razpotjih mednarodnih migracijskih tokov. Za razumevanje slovenske situacije so pomembne naslednje determinante. Slovenija je postsocialistična družba in hkrati nova nacionalna država, kar govori o dolgotrajnih in zapletenih procesih tranzicije v nov sistem. Drugič, Slovenija je del nekdanje jugoslovanske države, kar pomeni, da pri nas bivajo številni imigranti iz drugih delov nekdanje Jugoslavije. Tretjič, Slovenija je srednjeevropska država in Zahod le-tem namenja vlogo jezua, ki naj bi zadrževal migracijske pritiske z Vzhoda. Ne smemo prezreti, da je Slovenija na robu Balkana, ki je še vedno malo nemiren ter nas obremenjuje z begunci in drugimi prisilnimi imigranti. Pomembna je tudi tranzitna vloga Slovenije, saj čez njo poteka mnogo tokov z Vzhoda, z Balkana pa tudi iz tretjega sveta. Slovenija ima zatorej kot imigrantska država vrsto težav. Mislim predvsem na težavno politiko sprejema imigrantov in zagotavljanja njihovih pravic. Potrebno bo veliko naporov civilne in politične družbe za omejevanje izbruhov ekstremizma in ksenofobije ter podobnih pojavov.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Opredelitev problema analize

Povečan pritisk priseljevanja, zlasti na razvite države zahodne Evrope, je povzročil, da so se te države zelo hitro odzvale in pričele sprejemati različne ukrepe v zvezi s tem, predvsem seveda tudi na zakonodajnem področju. Namreč, vsaka država ima pravico ne samo strogo nadzorovati priseljevanje na svoje ozemlje, ampak tudi predpisati pogoje in načine za to. Slovenija ni nobena izjema.

Zakoni, ki so urejali ta področja – predvsem zakoni o tujcih, nadzoru državne meje, azilu itd. – pa so vendarle morali upoštevati dva kriterija: kriterij varovanja nacionalnih interesov na področju priseljevanja in kriterij upoštevanja evropske tradicije, ki naj bi se izražala zlasti v socialni pravičnosti in spoštovanju človekovih pravic in svoboščin.

Ker pa so politične razmere in razvoj dogodkov po svetu pognali preko meja milijon ljudi, se je imigracija v Evropo nadaljevala. Spremenila se je le njena oblika. Legalne, dovoljene so zamenjale nedovoljene, ilegalne in s sabo prinesle vrsto novih problemov, ki jih bom predstavila v nadaljevanju naloge. Nekontrolirano število nedovoljenih migracij bi lahko ogrozilo našo lastno identiteto, kulturo, vrednote, interese, gospodarsko učinkovitost, skratka številne kriterije, ki opredeljujejo našo nacionalno varnost.

2.2 Cilji proučevanja

Že nekaj let spremljam, kako se z nezakonitimi, nedovoljenimi priselitvami pri nas in v Evropi soočajo varnostni organi, slovenska vlada in slovenska javnost. Izredno pomembna je tudi vloga medijev in njihov vpliv na javno mnenje. Ključno vprašanje oz. cilj proučevanja v moji nalogi je, koliko nas tako imenovani »prebežniki« dejansko ogrožajo bodisi na zdravstvenem, gospodarskem bodisi političnem področju ter na kakšen način se z njimi soočamo in rešujemo nastale probleme.

2.3 *Hipoteze*

Mojo analizo bo vodilo preverjanje naslednjih trditev:

1. Zaradi ilegalnih prestopov meja je nacionalna varnost Slovenije na ekonomskem, socialnem, zdravstvenem, političnem področju bolj ogrožena, kot če le-teh ne bi bilo.
2. Nacionalna struktura ilegalnih imigrantov v Sloveniji in EU je podobna.
3. Slovenska imigracijska politika je usklajena s tisto v EU.
4. Ilegalni prestop meje je ali prekršek ali kaznivo dejanje.

2.4 *Uporabljene metode*

V začetni fazi sem uporabila **metodo zbiranja virov** ter opravila selekcijo med njimi.

Ker gre za **študijo primera**, pomeni, da bo proučevan konkreten primer, in sicer RS.

Ilegalne imigracije in njihovo preprečevanje bodo proučevani na podlagi **analize primarnih virov** (Resolucija o imigracijski politiki RS, predpisi o tujcih in azilu, številni sporazumi in konvencije, ki se ukvarjajo z migracijami). Z njo sem prikazala, kako države z oblikovanjem migracijske politike skušajo obvladati razmah ilegalnih imigracij. Pri analizi razvoja migracij sem uporabila še **metodo zgodovinske analize**.

Obenem bosta vsebovani tudi **analiza in interpretacija sekundarnih virov** (knjige, članki), kar mi je pomagalo pri opredeljevanju teme, orisu problemov, izkušnjah, možnih rešitvah. S **primerjalnim raziskovanjem** (praksa EU) sem ponazorila, kako je z ilegalnim imigracijami v EU, medtem ko sem z **analizo uradnih statistik** celotno nalogo opremila še z dejanskimi številkami o ilegalnih prehodih meje, o državljanstvu prebežnikov in podobno. Izvedla sem tudi nekaj **intervjujev**, ki so mi natančneje prikazali, kako problem ilegalnih imigracij vidijo notranji organi države, kako ga rešujejo in s kakšnimi problemi se soočajo na CT in podobno.

Pod to točko bi uvrstila tudi določene omejitve pri mojem raziskovanju problema ilegalnih imigracij. Diplomsko delo sem namreč omejila časovno in kategorijsko, če se ljudi sploh lahko deli na kategorije. Zaradi lažje obdelave statističnih podatkov sem v raziskavo vključila obdobje od leta 1999 do konca leta 2001. Letnico 1999 sem izbrala zaradi konca kriznih žarišč v naši bližini in normalizacije odnosov. Zmanjšalo se je število ilegalnih imigrantov s

področja bivših jugoslovanskih republik. Zmanjšalo se je tudi število ilegalcev iz arabskih držav, saj je BiH le vpeljala vizume. Enako ni storila Srbija za državljane Kitajske, toda na MNZ zatrjujejo, da z njimi nimajo težav (Zupanc-Žučko, 5. 9. 2002).

Trend, ki smo mu priča v zadnjih letih (izjema je leto 2000), naj bi se odvijal tudi v prihodnje. Nedvomno pa drži, da je svet še kako živa forma in da se iz dneva v dan odpirajo nova krizna žarišča, dogajajo nove naravne katastrofe, ki preko meja pošljejo ogromno ljudi.

Nadaljna pomembna omejitev so nezakoniti priseljenci v Sloveniji. Ukvarjala sem se s tistimi, ki so nelegalno prestopili slovensko mejo. Slednje izključuje tiste, ki so k nam prišli legalno, pa jim je potekel vizum ali je njihovo bivanje zaradi katerih drugih razlogov postalo nezakonito. Omejitev mi bo omogočila boljšo analizo problema ilegalnih prestopov meja in njegovo reševanje. Namreč, gre za dva različna prekrška, ki narekujeta različno sankcijo.

2.5 Temeljni pojmi

2.5.1 Varnost

VARNOST je osnovna značilnost obstoja posameznika, družbe ter države in mednarodnega sistema. Zgodovinsko gledano gre za temeljno vrednoto medčloveških odnosov, njeno zagotavljanje pa se institucionalizira z nastankom suverene države (Grizold, 1999a: 1–2).

Za Thomasa Hobbesa je bila varnost najbolj temeljna vrednota, na kateri je človeštvo gradilo svoja individualna in kolektivna življenja (Grizold, 1999b:27).

Grizold (1999b) pa jo opredeljuje kot stanje, v katerem je zagotovljen uravnotežen fizični, duhovni in duševni ter gmotni obstoj posameznika in družbene skupnosti v razmerju do drugih posameznikov, družbenih skupnosti in narave.

V preteklosti so bili v ospredju varnostnih razprav predvsem vojaški viri ogrožanja nacionalnih varnosti posameznih držav kot tudi regionalne in globalne varnosti. Prelomen pa je bil konec hladne vojne, ki je med drugim zamenjal koncept zunanjih sovražnikov s konceptom virov ogrožanja, ki so posledica delovanja različnih ogrožajočih dejavnikov v naravi, družbi ter odnosih med državami. Skratka, po koncu hladne vojne globalna vojaška varnost ni več primarna, saj so jo zamenjale regionalne grožnje. V ospredju ni več jedrska grožnja, ampak konvencionalne grožnje. Po koncu hladne vojne so se okrepili varnostni problemi v okoljih, ki so bila politično in ekonomsko marginalizirana zaradi prejšnje

preokupacije z zagotavljanjem strateškega ravnotežja med obema konfliktoma svetovna sistemoma. Danes so grožnje svetovni stabilnosti in varnosti dokaj nerazpoznavne in obsegajo širok spekter virov ogrožanja (vojaških, ekoloških, ekonomskih, socialnih, etničnih ...). Poleg tega se po koncu hladne vojne novi viri ogrožanja ne pojavljajo samo objektivno, ampak lahko v najrazvitejših industrijskih državah opazimo celo proces zelo zavzetega iskanja »novih virov ogrožanja«, ki naj bi legitimirali vzdrževanje dosedanjega obsega obrambnih sistemov ali vsaj bolj omejeno kleščenje vojaških zmogljivosti (Kotnik–Dvojmoč, 2001:215).

Zmanjševanje pomena vojaških virov ogrožanja v primerjavi z vse bolj izpostavljenimi nevojaškimi in nekonvencionalnimi viri ogrožanja zmanjšuje tudi pomen zagotavljanja varnosti s strani nacionalnih oboroženih sil, ki so bile vzpostavljene predvsem za zagotavljanje vojaške varnosti, za soočanje z nevojaškimi viri ogrožanja pa so (praviloma) slabo opremljene in izurjene oz. so v posameznih vidikih ogrožanja (socialnem, zdravstvenem, ekološkem, v organiziranem kriminalu ...) povsem neprimeren mehanizem. Temeljna značilnost novih varnostnih tveganj in groženj je torej njihova nevojaškost – tradicionalnih nacionalnih interesov praviloma ne ogrožajo na tak način in v tolikšni meri, da bi država proti njim uporabila klasično vojaško silo. Gre tudi za probleme, ki jih države (praviloma) ne morejo reševati samostojno, ampak samo v okviru tesnega sodelovanja v mednarodni skupnosti, njihovo zanemarjenje pa lahko povzroči znatno poslabšanje kakovosti življenja v teh družbah (Kotnik–Dvojmoč, 2001:217).

Današnje razumevanje pojavnosti varnosti je zato nujno celostno. Vključuje namreč vse vidike človekovega obstoja in delovanja v družbi (npr. ekonomsko, socialno, politično, obrambno itd.) ter vse ravni njegovega povezovanja in oblike družbenega organiziranja (regionalno, nacionalno, mednarodno in svetovno). Varnost se nanaša tako na posameznika, družbo/državo kot na mednarodni sistem. Sodobni varnostni vzorec se navzven obravnava v obliki štirih temeljnih konceptualnih okvirov:

- individualne varnosti
- nacionalne varnosti
- mednarodne varnosti
- globalne varnosti.

Najprej in najbolj neposredno občuti posameznik svoje individualne potrebe. Med njimi je tudi potreba po varnosti. Če je slednja zadovoljena, mu omogoči kakovostni obstoj in razvoj. Individualna varnost je vedno relativna, ker je odvisna od namenov in dejanj drugih članov sodobne družbe, ki lahko prispevajo k varnosti drugih ali pa jo ogrožajo (Grizold, 1999a).

2.5.2 Nacionalna varnost

Pri NACIONALNI VARNOSTI gre za prizadevanje nacionalne države, da zagotovi varnost vsem članom družbe pred ogrožanjem od zunaj (napadi, okupacija itd.) in znotraj družbe (ogrožanje reda in miru, kriminal itd.).

Razmerje med individualno in nacionalno varnostjo ni enosmerno v smislu, da se druga samodejno pretvarja v prvo. Namreč, neki državi je lahko zagotovljena nacionalna varnost (vsaj zunanji vidik) v odnosu z drugimi državami, medtem ko so njeni državljani (ali vsaj njihov del) individualno ogroženi bodisi v odnosu med seboj bodisi da jih ogroža država oz. njene ustanove (npr. vlada, parlament). Gre za to, da posamezniku nista zagotovljeni individualna (osebna) in nacionalna varnost hkrati (Grizold; 1999a).

»Nacionalna varnost je danes politična in osebna dobrina, ki se v razvitih industrijskih državah uresničuje kot temeljna človekova pravica. Za slednje skrbi država ne samo s sprejemanjem ustrezne zakonodaje, npr. kazenske, ampak tudi z angažiranjem celotne nacionalnovarnostne strukture. Ta nacionalnovarnostna struktura izraža sposobnost države, da zavaruje vrednote svoje družbe pred zunanjim in notranjim ogrožanjem ter zagotovi splošne pogoje družbenogospodarske, razvoja, socialne, ekološke idr. blaginje svojih državljanov (Grizold, 1999a:3).«

Buzan (1991) se zaveda, da je tako rekoč nemogoče oblikovati univerzalno definicijo nacionalne varnosti, ki bi veljala v vseh primerih, zato je na enem mestu zbral definicije in razmišljanja več avtorjev. Poudarila bom le nekaj pomembnejših trditev, ki so bistvene za opredelitev pojma nacionalna varnost:

- nacija je varna takrat, ko ji ni treba žrtvovati svojih temeljnih vrednot za izogibanje vojni in je sposobna te vrednote v morebitni vojni tudi zavarovati,
- nacionalno varnost lahko definiramo kot zmožnost upreti se zunanji agresiji,

- nacionalna varnost vključuje tradicionalno obrambo in tudi nevojaške ukrepe države za zagotovitev preživetja kot politična entiteta, z namenom dosegati svoje notranje in mednarodne cilje,
- nacionalna varnost je zmožnost nacije za realizacijo svojih nacionalnih interesov,
- nacionalna varnost je ohranitev načina življenja, ki je še sprejemljiv za ljudi in združljiv s potrebami in legitimnimi prizadevanji drugih,
- nacionalna varnost je tisti del vladne politike, ki ima za svoj cilj oblikovanje nacionalnih in mednarodnih razmer, ki so naklonjene zaščiti ali okrepitvi osrednjih nacionalnih vrednot v odnosu z obstoječimi in potencialnimi nasprotniki,
- kot grožnjo nacionalni varnosti lahko razumemo vsako dejanje ali zaporedje dogodkov, ki:
 - a) drastično in v relativno kratkem časovnem obdobju ogrožajo kakovost življenja državljanov,
 - b) grozijo z omejevanjem razpona ukrepov, ki so na voljo vladi ali nevladnim entitetam (osebe, skupine, korporacije) znotraj države.

Stanley Hoffman, ki sem ga imela tudi sama priliko poslušati na harvardski univerzi v Bostonu, se zavzema, da se nacionalna varnost obravnava v kontekstu svetovne politike. Tudi Hedley Bull se zavzema za širši pristop k obravnavi nacionalne varnosti, pri katerem bi se posvečalo več pozornosti skupnim interesom vseh držav na področju varnosti (Grizold, 1999b:17).

Masovni val beguncev kot ilegalnih imigrantov lahko torej ogrozi nacionalno varnost neke države ali vsaj nekatere njene elemente, saj ima vpliv na kakovost življenja dela državljanov.

Iz zgornjih definicij lahko nabereimo nekaj univerzalnih konstitutivnih elementov nacionalne varnosti:

- nedotakljivost kakovosti življenja in obstoja državljanov ter njihovih osnovnih življenjskih vrednot (osebna varnost, varnost premoženja, javni red in mir, osebna svoboda, verska svoboda ...),

- realizacija in ohranjanje legitimnih nacionalnih interesov,
- vojaška varnost (ohraniti državno suverenost oz. svojo oblast na svojem ozemlju),
- politična varnost (nedotakljivost obstoja in delovanja institucij oblasti in države).

Varnost je torej nujno treba razumeti in preučevati večplastno, pri čemer pomen in aktualnost določenih segmentov varnosti skozi zgodovino nihata ter se spreminjata.

2.5.3 Izziv nacionalni varnosti

V strokovni literaturi sta za opredeljevanje varnostnih problemov najpogosteje uporabljena termina tveganje in grožnja, medtem ko sta negotovost in izziv preveč splošna in se uporabljata predvsem za opredeljevanje splošnega stanja na varnostnem področju v mednarodni skupnosti. Termin nevarnost pa je uporabljen za poimenovanje zelo realnih (sedanjih) in zelo intenzivnih varnostnih problemov, zato ni primeren za opredeljevanje varnostnih problemov v prihodnosti z zaenkrat še ne povsem jasno fiziognomijo (Kotnik-Dvojmoč, 2001).

Gutjahr (1994) pojasnjuje premik od pretežne uporabe koncepta groženj v času hladne vojne k dodatni uporabi konceptov tveganj in še na splošnejši ravni izzivov v pohladnovojnem obdobju kot sestavni del procesa nadomeščanja tradicionalnega razmišljanja o najslabšem primeru z razmišljanjem o najslabših možnih primerih. Bistveno novost v konceptih tveganj in izzivov torej predstavlja opuščanje razmišljanja o neposrednosti in takojšnosti grožnje (Kotnik-Dvojmoč, 2001:216).

Slovar slovenskega knjižnega jezika besedo izziv definira kot nekaj, kar je neposreden vzrok, da se kaj pojavi (SSKJ, 1994). Torej ilegalne imigracije so lahko vzrok, da se Slovenci počutimo manj varne. Namen moje diplomske naloge je, da slednje natančneje preučim.

Prezelj (2001a) raziskuje pomembnost vprašanja, kako poimenovati tiste pojave, ki zmanjšujejo varnost. Zelo negativne varnostne pojave se enkrat poimenuje kot grožnje, drugič kot tveganja, tretjič kot izzive, četrtič kot nevarnosti, včasih celo kot priložnosti. Konsenza glede uporabe teh terminov ni. Nasprotno. Prav pogosto so neprecizno in nekonsistentno uporabljeni. Toda če jih želimo natančneje definirati, bi lahko dejali, da je ogrožanje varnosti kakršnokoli stanje, v katerem ni zagotovljen fizični, duhovni, duševni ter gmotni obstoj posameznika, države, družbe in celotne mednarodne skupnosti. Za avtorje s področja

varnostnih študij in obramboslovja je po hladni vojni mogoče ugotoviti, da vojaške grožnje ne zaznavajo več tako intenzivno, zato v terminologiji preusmerjajo pozornost s konkretnih (vojaških) groženj varnosti na manj specifične, ki jih mnogokrat poimenujejo kot varnostna tveganja. Od konkretne družbe je odvisno, kako bo označila dano situacijo. Tako se mnogokrat tudi varnostne izzive izenačuje z grožnjami varnosti in tveganji, ne da bi bila kjerkoli razvidna pomenska distinkcija.

Sama uporaba termina izziv izhaja iz optimističnega prepričanja, da je mogoče obvladati določeno grožnjo varnosti oziroma preprečiti izbruh nevarnosti. Izzivi so v svojem bistvu težke in stimulirajoče naloge, vendar moramo vseeno iz moralnih razlogov paziti, da ne gremo predaleč z označevanjem npr. organiziranega kriminala in podobnih groženj varnosti družbe za izzive. Varnostni izziv je to le institucijam, ki se spopadajo s takšnim problemom (Prezelj, 2000). Iz tega sledi, da so tudi ilegalne imigracije izziv našim obmejnim policijskim organom, naši migracijski politiki in podobno.

2.5.4 Migracije

MIGRACIJE so fenomen, ki nas spremlja že od nastanka človeške vrste. Pojavne oblike selitev so se nenehno spreminjale, vzroki za selitev pa bolj ali manj ostajajo enaki – želja po boljšem življenju ali iskanje obljubljenе dežele. Zaradi zapiranja možnosti legalnega preseljevanja je vedno več tistih, ki se kljub temu odločajo za pot in gredo s trebuhom za kruhom. Migracijski tokovi, ki so v nasprotju s pravnim redom posameznih držav, se ponavadi imenujejo ilegalne ali nedovoljene migracije. Predvsem gre za ekonomske migrante, ki se odločijo za različne poti, samo da bi prišli v obljubljenо deželo (Slovenska policija v boju zoper ilegalne migracije, 2002).

Migracije so fizično gibanje posameznikov ali skupin v geografskem prostoru, ki pripelje do relativno trajne spremembe kraja bivanja, pri čemer je za mednarodne migracije značilno, da pride do prestopanja državne meje. Migracije so opredeljene kot mehanično gibanje prebivalstva, ki jih povzročajo različni dejavniki ekonomske, politične, verske in druge narave ter povzročajo spremembe prebivalstva na določenem teritoriju (MNZ: Trendi v evropskih politikah priseljevanja, 1997).

Mednarodne migracije kot fizična gibanja oseb čez meje suverenih držav vplivajo tako na delovanje osnovnih ekonomskih institucij, kot so trg dela in distributivni sistem socialne države, kot na spreminjanje značilnosti družbe, na primer v demografskem obnašanju ali

narodnostni sestavi. V kontekstu negotovih prognoz, pomanjkljivih informacij in težko predvidljivih dogodkov pestrost migracijskega fenomena – od beguncev do priseljencev, sezonskih delavcev in ilegalnih migrantov do organiziranega mednarodnega kriminala – ne predstavlja le izziv humanitarnim, ekonomskim, socialnim in kulturnim vidikom, temveč tudi varnostni, obrambni in zunanji politiki države (Medved, 1998).

Antonio Vitorino, evropski komisar za pravosodje in notranje zadeve, vidi migracije kot globalni fenomen, kjer so evropske države skozi zgodovino igrale pomembno vlogo. Bila so obdobja, ko so Evropejci emigrirali v svet ali bežali pred vojnami, išoč nove priložnosti zase in svoje družine. Nato so prišli časi, ko so bile evropske države tiste, ki so sprejemale migrante, ki so bežali pred vojnami, iskali boljše življenje oziroma so se zgolj odzvali na povpraševanje po določeni delovni sili. Migranti prinesejo svoj način življenja, svojo kulturo in sežejo v srž vsake družbe (Towards a new Migration Policy, 10. 3. 2003).

Glede na smer selitvenega gibanja ločimo emigracije (izselitev – odhajanje ljudi iz njihove izvorne družbe), imigracije (priselitev – vselitev v imigrantsko družbo) in remigracije (ponovna priselitev) (MNZ: Trendi v evropskih politikah priseljevanja, 1997).

Mednarodne migracije se pojavljajo večinoma v treh oblikah:

- kot regularne, svobodne migracije posameznikov, ki po lastni volji in v okviru obstoječih zakonov spremenijo državo svojega prebivališča;
- kot prisilne migracije, ko ljudje bežijo bodisi kot posamezniki v strahu pred preganjanjem ali množično zaradi strahu pred kolektivnimi kršitvami človekovih pravic ali humanitarnega prava ter drugimi okoliščinami, ki jih povzročajo različni konflikti in katastrofe;
- kot nezakonite migracije, ki zadevajo prepovedane prehode meja in nedovoljeno bivanje v tuji državi (Medved, 1998).

V strokovni literaturi se pojavljajo še naslednji pojmi, ki so povezani z migracijami:

- ekspatriacija (eden od načinov izselitve iz izvorne države, s katerim migrant prekine pravno razmerje z izvorno državo)

- deportacija (uradna oseba tujca, ki ne zapusti ozemlja države priselitve v določenem roku, oz. tujca, ki prebiva dlje, kot mu je bilo dovoljeno, napoti čez državno mejo ali ga izroči diplomatsko-konzularnim predstavnikom izvirne države)
- ekstradicija (izročitev tujca, obdolženega oz. obsojenega za kaznivo dejanje, oblastem izvirne države)
- repatriacija (nasprotje pojmu ekspatriacije in pomeni vračanje imigrantov, ki so prostovoljno ali prisilno odšli v imigrantsko državo) (MNZ: Trendi v evropskih politikah priseljevanja, 1997).

2.5.5 *Ilegalne imigracije*

V zgodovini so doslej za varnostno najbolj tvegano obliko migracij veljali begunski tokovi; tako je tudi danes, čeprav kot vir ogrožanja (še posebej evropske) varnosti postajajo vse pomembnejše ilegalne migracije. Zahod se z različnimi administrativno-restriktivnimi ukrepi zapira pred nezaželenim priseljevanjem z vzhoda in juga. Kot delna posledica tega se torej razumljivo povečuje priseljevanje, ki poteka mimo teh omejitev ali skozi nje, torej se povečujejo ILEGALNE IMIGRACIJE.

Tujec¹ lahko samo zakonito vstopa in zakonito prebiva v RS. Če vstopi v državo s ponarejeno ali ukradeno potno listino, če se organom mejne kontrole navede lažne podatke ali se le-tej celo izogne, govorimo o nedovoljenem oz. ilegalnem vstopu v RS (11. člen).

Ilegalni migrant je po definiciji oseba, ki je na nezakonit način vstopila v drugo državo. Ilegalne imigracije so selitve praviloma večjega števila takšnih ljudi, ki so zapustili svojo rojstno državo z namenom preseliti se v drugo državo in tam za daljše obdobje ali celo za vedno ostati ali se vsaj zaposliti za določen čas. Imigrantska država je praviloma nekje na severu ali zahodu, saj so ilegalni imigranti v večini primerov ekonomski migranti.

Čeprav si mnogo človekoljubnih organizacij prizadeva za svoboden pretok ljudi, da bi vsi imeli iste priložnosti, v praksi ni tako. Policijski organi povečujejo mejno kontrolo in skušajo ustaviti vse prebežnike brez opravičljivih zahtev po azilu.

¹ Tujec je vsakdo, ki nima državljanstva RS (2. člen ZOA).

Migracije same po sebi niso nelegalne. Slednje postanejo, ko se posamezniki sami ali ob pomoči tihotapcev skušajo izogniti mejni kontroli ali operirajo s ponarejenimi, ukradenimi identifikacijskimi dokumenti. Po Europolovi definiciji gre pri organiziranih ilegalnih imigracijah za profitno, protipravno omogočanje vstopa, bivanja ali celo zaposlitve na ozemlju članic EU (Organised Illegal Immigration into EU, 1. 4. 2003).

Ilegalne imigracije imajo več pojavnih oblik:

1. prikrit, skriven vstop v državo
2. vstop s ponarejenimi dokumenti
3. prekoračitev začasnega dovoljenja za bivanje
4. nadaljnje bivanje kljub zavrnjeni prošnji.

Nezakonitemu vstopu v državo je dodana še časovna prekoračitev dovoljenja za bivanje (Kurnik, 2002:33). Toda od teh ilegalnih imigrantov sem se omejila že v začetku diplomskega dela. Neločljivo sta z ilegalnimi imigracijami povezana tihotapljenje ljudi ter trgovina z belim blagom, kar pa sem obširneje razložila v četrtem poglavju.

Ilegalni imigranti lahko zgolj s svojo prisotnostjo ogrožajo ekonomsko blaginjo, družbeno ureditev, kulturne in religiozne vrednote ter politično stabilnost. Korenito lahko posegajo v individualno varnost ljudi in negirajo njihovo pravico do svobode in dostojnega življenja (Malešič, 2000/2001).

Po Buzanu (1991) migracije ogrožajo varnost predvsem na družbeni (societalni) ravni, še posebej če se priseljenci po kulturnem in etničnem izvoru občutno razlikujejo od gostiteljske družbe. Lahko pa ogrožajo varnost tudi na ekonomski in okoljski ravni, še posebej če »prišleki« preobremenijo občutljivo okolje ali tekmujejo za redke vire oz. dobrine. V vsakem primeru pomenijo množične migracije veliko ekonomsko breme za imigrantsko družbo, kar lahko privede do notranjepolitične nestabilnosti.

Slovenija in njena nacionalna varnost nista nobeni izjemi. Neobvladljivo število prebežnikov bi lahko omajalo vse prej naštete prvine obstoja nacionalne države. Toda kje postaviti to mejo, kdaj je nacionalna varnost ogrožena in kdaj ne? Mnenja bi se verjetno razlikovala.

3 ILEGALNE IMIGRACIJE KOT VARNOSTNI IZZIV V SODOBNI EVROPI

Podoba evropskega prostora se je v manj ko desetletju skoraj povsem spremenila, tako v političnem, ekonomskem, socialnem kakor tudi varnostnem pogledu. V dobršnem delu širšega evropskega prostora so nastale nove države, preoblikovale so se družbene strukture, politični sistemi, spremenile so se predstave o suverenosti, vlogi in funkcijah držav v usmerjanju družbenih odnosov, njihova organiziranost, mehanizmi politične oblasti in številne druge.

S postopnim uveljavljanjem temeljnih načel EU, ki se odražajo v zahtevah po prostem pretoku blaga, storitev in kapitala ter svobodi gibanja ljudi, se oblikuje nekakšna »globalna družba«, ki s sabo ne prinaša le spremenjenih socialnih in ekonomskih razmer ter migracijskih tokov, ampak žal tudi bolj temne plati. Širi se kriminalna dejavnost, ki prestopa regionalne ali nacionalne okvire, nastajajo transnacionalne kriminalne organizacije, ki obvladujejo trgovanje z mamili, ljudmi, jedrskimi in radioaktivnimi snovmi in drugim. Slednje spodkopava tudi temelje mednarodnega demokratičnega reda.

Sodobni kriminal s hitrimi komunikacijami, pretokom blaga in kapitala, »odprtostjo meja«, turizmom ustvaraja potrebo po večji mednarodni učinkovitosti v boju s kriminalom, mamili, terorizmom, prekupčevanjem in prodajo orožja, tihotapstvom itd. Slednje narekuje širše mednarodno povezovanje varnostnih organov posameznih držav. Danes se varnosti preprosto več ne more zagotoviti le na nacionalni ravni, treba je razmišljati o oblikovanju načel ali vsaj najosnovnejših principov skupne kriminalne politike, o izenačevanju posameznih ukrepov ali harmonizacije pravnega reda oziroma kazenske zakonodaje, primerljivi uporabi metod in tehnik ter opremljenosti za preiskovanje kriminalnih dejanj, o izmenjavi izkušenj, informacij in hkrati dogovorov o varstvu posameznih podatkov ter vzpostavitvi sodelovanja (sodnega) v pravnih zadevah. V nasprotnem primeru bi se lahko zgodilo, da bi pri raziskovanju in preprečevanju odklonskosti utegnile državne meje predstavljati večje ovire za represivne organe kot za storilce različnih kršitev prava.

Migracijske procese kot obliko gibanja ljudi poznamo v vseh obdobjih človekovega bivanja, vzroki so bili sila različni, pri čemer ne smemo zanemariti, da »prisilne« migracije niso le zgodovinski pojav, ampak sodobno dejstvo. Znano je, da so migracije posledice razvoja tehnologije in komunikacij na eni strani in na drugi izrazite neenakomerne razvitosti sveta, ki sproža politične, gospodarske in socialne krize, zlasti v vzhodni in srednji Evropi oz. v večini

»postsocialističnih« družb, nikakor pa ne smemo prezreti vojaških spopadov, etničnih konfliktov in ne nazadnje ekoloških katastrof kot vzporednih ali za posamezna okolja kar odločilnih vzvodov migracij prebivalstva.

Obdobje dokaj širokogrudnega sprejemanja novih imigrantov je zamenjalo obdobje z omejitvenimi regulacijami. Pojavljati so se začele številne zavore za množične imigracije, med njimi predvsem poostren nadzor nad prehodom državnih meja in številni drugi usklajeni administrativni omejitveni ukrepi, ob tem pa tudi vse bolj odklonilen odnos avtohtonega prebivalstva do imigrantov. Razlogi za to so tudi rastoča brezposelnost, povečan mednarodni (organiziran) kriminal, tihotapstvo ljudi itd. Vse je tudi narekovalo oblikovanje skupnega pogleda na probleme ilegalne migracije, na politiko zaposlovanja migrantov in na položaj državljanov tretjih držav, ki legalno prebivajo v državah članicah. Med prednostne naloge so zato uvrstili sodelovanje pri nadzoru državne meje, usklajevanje ukrepov za boj proti nedovoljenim imigracijam in zaposlovanju, harmonizacijo načel o izgonu, vključno z zagotavljanjem pravic izgnanim osebam, in opredelitev skupnih načel za oblikovanje politike do državljanov tretjih držav, ki nezakonito prebivajo v državah članicah. V tem kontekstu bi migracijsko politiko (v ožjem pomenu besede) unije lahko opredelili tudi kot poskus iskanja skupnega odgovora na problem ilegalne migracije oz. na usklajevanje ukrepov (politike) sprejema in izгона tujcev.

Gotovo je obdobje gastarbajterskega modela migracij pustilo neizbrisen pečat na zahodnoevropskih državah, predvsem na njihovih gospodarstvih. Na prednosti tuje, poceni delovne sile so se navadili predvsem delodajalci v zahodnoevropskih državah in njihov vpliv se je kasneje poznal tudi pri oblikovanju migracijskih politik. Pomemben dejavnik je tudi celo negativen prirastek, kar posledično pomeni primanjkljaj delovne sile oz. aktivnega prebivalstva. Tovrstna demografska gibanja nakazujejo, da bo prebivalstvo držav EU in držav kandidatk za članstvo v naslednjih 50 letih padlo z 729 milijonov na 828, svetovno prebivalstvo pa bo naraslo s 6 milijard na 9, zato bo EU, da zadovolji potrebe po delovni sili, morala v naslednjih 50 letih sprejeti 75 milijonov migrantov (Tupman, 2000:277).

Slednje vodi v razdvojenost držav, saj morajo namreč pri oblikovanju migracijskih politik na eni strani upoštevati (demografske) zahteve svojega gospodarstva, na drugi pa paziti na svojo suverenost, nacionalno-etnično identiteto. Zatorej se ciljne imigrantske države zavzemajo za omejitev nezakonitega priseljevanja in za izdajanje vstopnih vizumov, za poostren nadzor meja, za sankcije zoper delodajalce, ki zaposlujejo imigrante brez delovnega dovoljenja ter

ukrepajo zoper letalske družbe, ki prevažajo potnike brez ustreznih dokumentov in dovoljenj (MNZ: Trendi v evropskih politikah priseljevanja, 1997).

Po približnih ocenah živi samo v zahodnoevropskih državah (legalno ali ilegalno) 50 milijonov tujcev. Medtem ko naj bi leta 1988 v zahodnoevropskih državah bivalo legalno 15 milijonov tujcev, je število do leta 1994 naraslo na 19,2 milijona; za skupnost držav EU se ocenjuje, da je letni prirast legalnega priseljevanja približno 500.000 priseljencev. Najbolj pesimistične ocene o številu letnih ilegalnih priselitev v razvite države se gibljejo okrog številke štirih milijonov.

Po ocenah poznavalcev obstaja v ozadju ilegalnega priseljevanja izjemno dobro organizirano omrežje mednarodnih tihotapcev, z razvejano logistično podporo (od novačenja migrantov v domovini, ponarejanja dokumentov do njihovega transporta in ilegalne zaposlitve v deželi, ki je cilj selitve) (MNZ: Migracije, 1997).

SLIKA 1: Imigracije v Evropi (Bilten Migracije, MNZ, 1997).

3.1 Nacionalna struktura ilegalnih imigrantov

Nacionalna struktura ilegalnih imigrantov ni nič drugačna v EU kot Sloveniji. Slednjo bom natančneje ponazorila v naslednjem poglavju. Slika zgoraj nazorno prikazuje, kje potekajo poti priseljevanj. Medtem ko se južne države EU (zlasti Španija) srečujejo predvsem s »prišleki« iz severne Afrike, se v Nemčiji, Beneluxu bolj ukvarjajo z imigranti iz Turčije, bivše SZ ter nekaterih azijskih držav. Seveda ima vsaka država še nekaj izključno svojih značilnosti, kar je posledica zgodovinskih dejstev, geografske lokacije in še marsičesa, zato bom nekaj držav tudi na kratko obravnavala na naslednjih straneh. Glavne države vstopa za prebežnike so Avstrija, Nemčija, Grčija, Italija, Španija. Dve večji postaji pred prihodom v EU sta Moskva in Istanbul, sledita jima Beograd, Sarajevo ter španska enklava Ceuta v Maroku. Predstavnikom EU trenutno največjo skrb predstavljajo izvirne države prebežnikov, kot so Iran, Irak, Sirija in Turčija (Kurdi) ter Afganistan, od koder se preko severne Afrike, Balkana in vzhodne Evrope ilegalni imigranti prebijajo na želeni Zahod.

3.2 Nekaj evropskih držav in ilegalne imigracije

Sploh pa ni bilo pričakovati, da je skoraj nemogoče, če ne kar nemogoče priti do preproste statistike, koliko ilegalnih imigrantov so obmejni in policijski organi prijeli na mejah držav EU v letih 1999, 2000 ter 2001. Različne institucije, ki spremljajo migracije v Evropi, so me pošiljale druga k drugi, kar seveda na koncu ni dalo zelenega rezultata. Na Centru Evropa v Ljubljani so mi pomagali z nekaj medmrežnimi naslovi, ki so mi dali sicer neke informacije, a ne iskanih. Napotili so me tudi na predstavništvo EU v Ljubljani. Ga. Mlinar Angelika, ki tam pokriva tudi migracije v EU, mi je zatrdila, da je predstavništvo v Ljubljani še relativno nova stvar in da dejansko niti ne ve, na koga bi se lahko obrnila. Pisala sem tudi na statistični urad EU, ki se nahaja na Danskem. V odgovoru so mi dejali, da to niso podatki, ki bi bili pri njih dostopni, ter mi znova posredovali nekaj meni že dobro znanih medmrežnih naslovov, ki pa prav tako ne vsebujejo zelenih statistik. Jasno je torej bilo, da EU sploh ne vodi skupne statistike o omenjenem vprašanju oz. so te morda tajne. Preostalo mi je, da se obrnem na predstavništva posameznih držav članic. Na tem mestu moram pohvaliti pomoč zlasti nemške ambasade pri nas, ki mi je dala ogromno informacij in kontaktnih oseb. Medtem ko so mi na španski po mesecu dni predlagali, da naj raje kontaktiram slovensko ambasado v Španiji, ker je ta locirana v sami državi, ki me zanima, in bo lažje prišla do zelenih informacij.

Precej manj zapleteno je bilo dobiti statistike vzhodnoevropskih ter srednjeevropskih držav, ki jih je zbral ICMPD (International centre for migration policy development; Mednarodni center za razvoj migracijskih politik) na Dunaju.

S slednjim sem naknadno stopila v kontakt. Dr. Michael Jandl mi je dejal, da ima Center posebno mrežo raziskovalcev, ki zbirajo podatke, statistiko v državah srednje in vzhodne Evrope. Enako pa ni mogoče za države EU, ker so te informacije tam zaupne. Zbira jih posebno telo EU, ki se imenuje CIREFI² (Centre for Information, Discussion and Exchange on the Crossing of Frontiers and Immigration; v prevodu je to Center za zbiranje, posvetovanje in izmenjavo informacij o prehodih meja in imigraciji). Slednji ne objavlja statistik, saj so le-te strogo zaupne. Določeni podatki so dostopni zgolj neposredno od posameznih vlad držav članic. Tako je po njegovih besedah avstrijski notranji minister na posebni novinarski konferenci izjavil, da so v Avstriji v letu 2002 prijeli 48.436 ilegalcev (skupno na meji in v notranjosti), kar je 223 manj kot leto poprej.

Sicer strokovnjaki ocenjujejo, da v zahodno Evropo vsako leto pribeži okrog pol milijona ilegalcev (Europe to act on illegal immigration, 21. 2. 2003).

3.2.1 Nemčija

Po drugi svetovni vojni je bila Nemčija tista država v zahodni Evropi, ki je sprejemala največ imigrantov. Leta 1973 pa je zaprla vrata imigraciji. Vseeno se je število tujcev znatno povečalo, zlasti v drugi polovici osemdesetih ter med letoma 1989 in 1993 (razmah vojne na Balkanu).

Pri nemški povojni obnovi so sodelovali zlasti Italijani, Grki, Turki, Maročani, Portugalci, Tunizijci in Jugoslovani. Sprva so jih obravnavali kot začasne delavce, ki se bodo eventuelno vrnili domov. V večini primerov kasneje ni bilo tako (Rubio-Marin, 2000:11).

Danes je to najbolj naseljena država EU, ki ima pri svojih 82 milijonih največji del imigrantov, ki prihajajo izven EU, zlasti iz držav vzhodne Evrope (prevladujejo sicer Turki, Poljaki, Romuni, Rusi ter priseljenci iz držav bivše SFRJ).

² Center naj bi bil državam članicam v pomoč pri učinkovitem proučevanju imigracij in preprečevanju ilegalnih migracij. Vzpostavlja tudi mrežo informacij, ki lajšajo ugotavljanje ponarejenih dokumentov ter izboljšujejo prakso vračanja prebežnikov v matične države (Cirefi, 20. 3. 2003).

Nemška vlada je precej zaskrbljena zaradi možne povezave med imigracijami in terorizmom ter tako opravičuje še povečan nadzor na svojih zunanjih mejah (Immigration in Europe: realities and policies, 7. 2. 2003).

Vendarle, po podatkih nemškega notranjega ministrstva, ilegalne imigracije v Nemčiji pojenjajo. Leta 2000 so bile za 17 % nižje kot leto poprej, kar znaša 31.485 ilegalcev (1999: 37.789). Večina je prihajala iz Romunije (3.456; Romuni danes ne potrebujejo več vizuma), Afganistana (3.231), Jugoslavije (2.822), Moldavije (2.415), Iraka (1.940), Indije (1.601) in Turčije (1.597). Nemška policija je povečala ukrepe, da bi ilegalce zadržali že v tranzicijskih državah, in je v boju proti organiziranemu kriminalu 2. 3. 2001 s Slovenijo podpisala tudi poseben sporazum, ki bi narekoval sodelovanje na tem področju. Skratka, nemške oblasti so zadovoljne nad rezultati, ki jih dosegajo v boju proti ilegalnim imigracijam. Edini porast prebežnikov so v zadnjem času opazili le na nemško-poljski meji (Deutlicher Ruckgang der unerlaubten Einreisen nach Deutschland, 5. 5. 2003). V tabeli kasneje bomo lahko tudi opazili, da se manjša število prosilcev za azil.

3.2.2 Španija

Španija je bila tradicionalno država emigracije, a le do sredine osemdesetih. Leta 1998 je imela 2–3 % tujcev, toda statistike kažejo, da je njena imigracija trenutno največja v EU. Maročani so tista najštevilčnejša skupina Neevropejcev, čeprav narašča tudi število Latinoameričanov. Primanjkljaj domače delovne sile za nekatere gospodarske dejavnosti ter nezmožnost stroge kontrole meja sta vodila do števila neregistriranih tujcev.

Čeprav si Španija prizadeva k izboljšanju nadzora meja, se dnevno srečuje z informacijami o smrtnih žrtvah med ilegalci³, ki skušajo po morju doseči Gibraltar in Fuerteventuro, pogosto v zelo neprimernih in nevarnih plovilih. Z večjim številom nedovoljenih imigracij se srečujejo tudi na Kanarskih otokih (Immigration in Europe: realities and policies, 7. 2. 2003).

V boju proti naraščanju ilegalnih imigrantov in prosilcev azila je predsednik vlade Aznar odprl prvo ministrstvo posebej za imigracijo. Povečala se je tudi kontrola na meji z Afriko, ki so jo opremili še s posebnimi senzorji in videokamerami, da bi se učinkovitost preprečevanja ilegalnih imigracij še povečala. Okrepilo se je tudi sodelovanje s predstavniki Maroka, od

³ Organizacija United for Intercultural Action je na zunanjih mejah EU med letoma 1993–1999 naštel 2000 mrtvih. Po zadnjih dogodkih v Španiji in Italiji jih je verjetno umrlo že več kakor 2500 (Milohnić, 2001).

koder se jih veliko število z majhnimi čolni odpravlja proti Španiji in Kanarskim otokom. Čeprav tudi v Španiji ilegalni prehodi počasi pojenjajo, natančnih podatkov o tem ni, ocene pa se zelo razlikujejo. Pada tudi število prosilcev za azil, ki se je leta 2000 zmanjšalo za 6 % v primerjavi z letom poprej. S 8.405 je padlo na 7.235. Imigranti prihajajo predvsem iz Afrike (Maroko, Nigerija, Siera Leone ...) ter Latinske Amerike (Kolumbija, Čile, Peru), Armenije itd (Immigration in Spain, 10. 3. 2003).

3.2.3 Grčija

Grčija je s svojimi sončnimi obalami in tolerantno vlado predstavljala dobrodošlico za mnoge z Bližnjega vzhoda ter politične prebežnike iz Afrike. Tja so bežali Arabci, ki so se v svojih državah našli na drugi strani represivnih režimov, Palestinci in Libanonci, Iranci, ki niso želeli sodelovati v revoluciji, ali Etiopci, ki so bežali pred državljansko vojno. Bolj kvalificirani so se skušali prebiti do zaposlitve na ambasadah, drugi so pač iskali dela v gostinstvu, gradbeništvu ali kar jim je uspelo najti. Prebijali so se skozi zasnežene gore vzhodne Grčije, po morju ali celo preko z minami posejane grško-turške meje (Population in Greece: Europe's gateway for illegal immigration, 1. 2. 2003).

V drugi polovici devetdesetih let so ilegalne imigracije tudi v Grčiji postale resnejši problem. Ministrstvo za javni red je podalo dokaze, da je v Grčiji brez delovnega dovoljenja zaposlenih okrog 400.000 tujcev predvsem iz Albanije, Poljske, Bolgarije in Romunije kot tudi nekaterih azijskih in afriških držav. Število iskalcev azila je bilo največje leta 2001, in sicer 5.499, kar je kar 2500 več kot leto poprej. To lahko pripišemo predvsem krizi na Kosovu (Government seeks to regulate illegal immigration and employment, 15. 3. 2003).

3.2.4 Rusija

Tudi v Rusiji je moč opaziti svetovni trend migracij s seveda posebnostmi, ki so tipične le za to državo. Po razpadu SZ so se prej notranje migracije spremenile v mednarodne, kar je zahtevalo čisto nov pristop in svojo migracijsko politiko. Rusijo je v zadnjih letih še bolj prizadela emigracija. Število Židov se je s 5 milijonov zmanjšalo na 300.000. Posebej boleč je beg možganov, ki se nedvomno pozna na gospodarstvu (International migration of population and development: contemporary trends in Russia, 25. 1. 2003). Rusija ima tako obsežno mejo, da dejansko ne obstajajo informacije o tem, koliko ilegalnih imigrantov so prijeli na meji, če se sploh vodi evidenca o tem, kar pa se bo v prihodnosti gotovo spremenilo.

3.2.5 Češka

Neposredni rezultat politike zapiranja meja EU je povečanje ilegalnih in prikritih migracij. S tem se vzhodno-, srednje- in južnoevropske države, ki so za prebežnike le tranzitne, vedno bolj in bolj približujejo politiki zapiranja meja, ki jo usklajuje zahodna Evropa. Še do sredine devetdesetih let bila glavna tranzitna država za prebežnike Poljska, zdaj pa jih vedno več poskuša v EU priti čez Češko. Češka tajska in mejna policija je za leto 1998 navedla podatek, da so zaradi ilegalnega vstopa in izstopa na vseh mejah prijeli 44.000 ljudi.

Med pogoji za sprejem Češke v EU so prevzem sistema zapiranja, zaščite meja po schengenskih standardih ter prilagajanje azilne zakonodaje. To je med drugim razvidno tudi iz rednega poročila evropske komisije o napredku držav pri vključevanju v EU. Prvo poročilo je bilo predstavljeno javnosti leta 1998. V njem so vedno znova kritizirali češka prizadevanja na področju migracijske politike na mejah, češ da so nezadostna (Milohnić, 2001).

TABELA 1: Letno poročilo o ilegalnih imigracijah na Češkem (Annual Report on Illegal Migration and Trafficking Central and Eastern Europe (1999-2000), ICPMD (Mednarodni center za razvoj migracijskih politik)).

	Jan.–Dec. 1999	Jan.–Nov. 2000
Število prosilcev za azil	7222	7793
Nacionalna struktura kršiteljev mejnega režima	Romuni, Afganistanci, ZRJ, Čehi, Šrilančani, Bolgari ...	Romuni, Afganistanci, Moldavci, Indijci, Ukrajinci...
Število na meji prijetih imigrantov	32 325	30.561

Nemogoče je določiti število ilegalnih imigracij v Evropi. O tem lahko obstajajo zgolj špekulacije, ki pa se od vira do vira razlikujejo. In v nalogi sem se omejila zgolj na tiste »ilegalce«, ki storijo mejni prekršek. Mnogi prihajajo brez kakršnihkoli dokumentov ter takoj ob odkritju zaprosijo za azil. Tako so lahko tudi podatki o nacionalni strukturi ilegalnih imigrantov sporni. A vendarle so prosilci za azil lahko dober pokazatelj trenda vala migracij v Evropo ter nacionalne strukture migrantov.

TABELA 2: Prosilci za azil v izbranih evropskih državah od leta 1991-2000 (Asylum Applicants in selected countries 1991 to 2000, 10.3.2003).

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Avstrija	27,300	16,200	4,400	5,100	5,900	7,000	6,700	13,805	21,129	18,284
Belgija	15,200	17,800	26,900	14,300	11,400	12,200	11,800	21,964	35,788	42,691
Kanada	32,300	37,700	21,100	22,200	25,800	25,600	24,300	24,937	30,124	36,534
Danska	4,600	13,900	14,300	6,700	5,100	5,900	5,100	5,699	6,467	10,077
Francija	47,400	28,900	27,600	26,000	20,200	17,200	21,000	22,375	30,830	38,747
Nemčija	256,100	438,200	322,600	127,200	127,900	149,200	151,700	143,429	138,319	117,648
Nizozemska	21,600	20,300	35,400	52,600	29,300	22,900	34,400	45,217	39,299	43,895
Švedska	27,400	84,000	37,600	18,600	9,000	5,800	9,700	12,844	11,231	16,303
Švica	41,600	18,000	24,700	16,100	17,000	18,000	24,000	41,302	46,068	17,611
Velika Britanija	73,400	32,300	28,000	42,200	55,000	27,900	32,500	46,020	71,160	76,040
ZDA	56,300	104,000	144,200	146,500	154,500	128,200	84,800	54,952	41,377	48,054
SKUPNO	603,200	811,300	686,800	477,300	461,100	419,900	406,000	432,544	470,782	465,884

Iz tabele je razvidno, da se je število prosilcev vendarle začelo umirjati in počasi padati, kar je posledica intenzivnejše azilne politike. Je pa Nemčija daleč na prvem mestu glede na število prosilcev, medtem ko je število ilegalnih prehodov meje manjše in glede na število precej podobno slovenskemu. Sicer se je število prosilcev za azil v EU v letu 2001 povečalo za 1 %

v primerjavi z letom 2000, a je še vedno za 3 % manjše kot v letu 1999. Med prisilci prevladujejo Afganistanci, sledijo Iranci in Jugoslovani (Organised illegal immigration into the EU, 15. 3. 2003).

3.3 Ilegalni imigranti kot vir varnostnih problemov

Na tranzitno oz. ciljno državo negativno vpliva že sama fizična prisotnost ilegalnih imigrantov, saj motijo urejenost trga delovne sile, zasičijo se zmožnosti socialnih služb, izobraževalnega sistema, stanovanjskih možnosti, kar vse lahko povzroči nestabilnost, ekonomski kaos in napetost ter velike spremembe v družbi. Že s samim nezakonitim vstopom kršijo zakone in so torej dokaz, da država ni sposobna zavarovati svojih meja in suverenosti teritorija, ter so tako v posmeh migracijski politiki države. Sledijo še različna kriminalna dejanja, kot so ponarejanje potnih listov in kraje prevoznih sredstev, kar je pogosto neizogibno pri njihovem begu do ciljne države.

Pogosteje jih pojmujejo kot ekonomsko grožnjo. Ilegalni migranti so nepričakovano, nepotrebno, nezaželeno, odvečno finančno breme za ciljno državo. Omeniti je treba tudi delo na črno, ki je sicer večinoma mizerno plačano, brez vsakih davčnih obremenitev, kar predstavlja nelojalno konkurenco domači delovni sili. Ob minimalni plači pa delodajalcu ni potrebno plačevati niti socialnega zavarovanja. Zatiranje zaposlovanja ilegalne delovne sile pa je danes povsod po svetu uspešna metoda za omejevanje nezakonitih migracij.

Zaostrojuje se tudi odnos do migrantov, ki čedalje pogosteje prihajajo iz muslimanskih držav. In prav pri srečevanju z Muslimani nastajajo v Evropi različni kulturni konflikti, ki ustvarjajo različne in pogosto težko premagljive posledice.

Kasneje bomo še natančneje ugotovili, da države bolj kot ilegalni imigranti ogrožajo transnacionalne organizirane kriminalne združbe, ki se ukvarjajo s tihotapljenjem ljudi in njihovim trgovanjem.

Mednarodna organizacija za migracije (IOM) opozarja na probleme pri vodenju evidence o tihotapljenju in trgovini z ljudmi. Nekaterе države namreč oboje spravljajo v isti koš. IOM pa prvo vidi zgolj kot transport po ilegalnih poteh, medtem ko je trgovina z ljudmi transport in izkoriščanje posameznikov. Po njihovih podatkih naj bi vsako leto v zahodno Evropo pretihotapili okrog 120.000 žensk in otrok. Leta 2002 je bila organizirana daleč največja konferenca na to temo in se je udeležilo preko 1000 predstavnikov različnih teles EU, držav

kandidatk in pomembnejših tretjih držav. Delegati so bili sponzorirani s strani vlad, mednarodnih nevladnih organizacij in mednarodnih institucij. Rezultat je bila bruseljska deklaracija, ki je izpostavila vrsto priporočil za zaježitev tega problema v EU (Human Trafficking: The need for better Data, 1. 2. 2003).

Seznam pravic, ki so kršene v trgovini z ljudmi, je obsežen. Najpomembnejše so pravica do življenja, svobode ter človekove osebnosti in dostojanstva. Druge pravice, ki so kršene, so še: pravica do svobode dela, pravica do svobode gibanja, pravica do zdravstvenega in socialnega zavarovanja, pravica do varnosti itd. Vzroki za razmah trgovine so zlasti zelo slabe gospodarske razmere v državah izvora in brezperspektivnost njihovih ekonomij. Vsaka država izvora pa ima še nekatere svoje posebnosti (Popov, 2002).

Leta 1999 so raziskovalci trgovine z ljudmi ugotavljali, da se v Evropi prostituira več kot pol milijona žensk in da število naglo narašča. Po nekaterih podatkih naj bi se evropska »sex industrija« vsako leto obogatila za približno 200.000 žensk in deklic predvsem iz držav srednje in vzhodne Evrope (sledijo jim dekleta in ženske iz severne Afrike). Če upoštevamo hitro naraščanje ilegalnih prostitutk, lahko ocenimo, da jih je v Evropi že približno dva milijona. Samo v Nemčiji in Italiji dobiček letno presega 50 milijonov evrov (Popov, 2002).

Namreč mnogo imigrantom je seksualna industrija ugodnejša rešitev kot slabo plačana fizična dela, npr. skrb za starejše in otroke. Delo ima svoje prednosti, kot je fleksibilnost, saj se lahko dela le za polovičen delovni čas ali občasno, kar ustreza mnogo materam. Prav tako ni potrebna posebna izobrazba. Delo ponuja tudi možnost, da se bolje spozna Evropa in njene državljanke. Manjši je tudi občutek osamljenosti kot pri drugih zaposlitvah. Po drugi strani pa v tej zaposlitvi ni nobenih socialnih pravic, saj je seksualna industrija v večini držav še nelegalna. Zvodniki jim lahko vsiljujejo številne nepravilne pogoje. Mnogi tudi pravijo, da je težko vzdrževati zdravo stanje duha pri dolgoročnem vztrajanju v tej službi (Working in the European Sex Industry, 1. 2. 2003).

V Italiji so inšpektorji tamkajšnjega zavoda za zaposlovanje ugotovili, da je največ nezakonitega zaposlovanja na jugu ter na območju metropol, kot sta Rim in Milano. Toda vprašanje je, koliko »ilegalci« dejansko kradejo zaposlitve Italijanom. Namreč, imigrantska delovna sila je leta 1998 s 77 % opravljala dela za nekvalificirano delovno silo, ženske predvsem v gospodinjstvih. Pogosto se je izkazalo, da so imigranti zgolj zapolnili mesta, ko se

je lokalna delovna sila starala, naslednikov pa ni bilo (First report on the integration of immigrants in Italy, 1. 2. 2003).

Morda bi bralec želel več statističnih podatkov, toda govorimo o ilegalnih dejavnostih, o katerih je seveda nemogoče voditi evidenco. Možne so le grobe ocene, ki pa se od vira do vira, če so sploh na voljo, močno razlikujejo. Tiste, ki so bile meni na vpogled, so na različnih mestih vključene v analizi.

3.4 Politika priseljevanja v EU

EU v nekaterih vprašanjih že deluje enotno in do držav nečlanic nastopa kot država, zato lahko v primeru EU že govorimo o dveh oblikah migracij:

- notranje (med državami članicami EU, te so brez omejitev)
- zunanje (med EU in državami nečlanicami, te so vse bolj omejene in nadzorovane).

Skupna migracijska politika EU je usmerjena na omejevanje ilegalnih migracij in priseljevanje »kvaziazilantov«, na izmenjavo informacij o trgu delovne sile, na usklajevanje upravnih ukrepov, ki zadevajo nadzor meja, tranzit in sodelovanje v obmejnih regijah (MNZ: Trendi v evropskih politikah priseljevanja, 1997).

3.4.1 MAASTRICHTSKI SPORAZUM

Imigracijska politika in politika do beguncev sta s podpisom v Maastrichtu leta 1991 prišli iz pristojnosti držav članic v neposredno pristojnost organov EU. Dodeljevanje azila, priseljevanje, urejanje prehajanja meja so ukrepi, ki so dobili značaj skupnega interesa. Maastrichtski sporazum, podpisan v začetku leta 1992, ureja nekatera vprašanja skupnega pomena za države članice EU, ki se nanašajo na priseljevanje tujcev. Sporazum obravnava naslednja vprašanja:

- azilantsko politiko – kontrolo zunanjih meja EU
- imigracijsko politiko – enotno politiko preprečevanja kriminala, mednarodnega terorizma ter skupen boj proti tihotapljenju drog (MNZ: Trendi v evropskih politikah priseljevanja, 1997; Nugent, 1999).

3.4.2 *SCHENGENSKI SPORAZUM*

Gre za dokument, ki prebivalcem držav podpisnic zagotavlja svobodno gibanje v t. i. schengenskem prostoru, hkrati pa predstavlja učinkovit inštrument za urejanje pritoka tujcev v te države. Osnovni namen je bil ukinitve kontrole na skupnih mejah držav podpisnic. Štiri članice EU (Danska, Grčija, Irska, VB) izmed petnajstih niso podpisale obmenjenega sporazuma, ker se zavzemajo za ostrejšo kontrolo in nadzor zunanjih meja EU. V sporazumu so določbe o načinu enotne obravnave prošenj za azil, ki jih oddajo tujci na ozemlju katerekoli države podpisnice sporazuma. Sporazum določa, da je končna odločitev prepuščena državi, na katero je prošnja za azil naslovljena (Free Movement of persons within the EU, 10. 3. 2003).

3.4.3 *DUBLINSKA KONVENCIJA*

Decembra leta 1989 so se predstavniki vseh (takrat še 12) članic EU strinjali, da je potrebno uskladiti napore v boju proti ilegalnim migracijam. Konvencija predvideva nekatere novitete, ki se nanašajo na nezakonito priseljevanje:

- enoten pravilnik za odstranjevanje tujcev, ki nezakonito bivajo na ozemlju ene od držav podpisnic (država, ki odkrije na svojih tleh nezakonito priseljenega tujca, prevzame stroške odstranitve);
- poenotenje kazenskih določil za preprečevanje nezakonitega priseljevanja (usklajene kazni za organizatorje in posrednike pri nezakonitem priseljevanju);
- sprejetje internih določil v vsaki izmed držav podpisnic o vračanju državljanov tretjih držav v matično državo v primeru zavrnitve vstopa na ozemlje.

Države so se med drugim sporazumele, da so letalske in pomorske družbe odgovorne v primeru transportiranja tujcev z neurejenim statusom. To določilo je med organizacijami, ki se borijo za varovanje človekovih pravic, povzročilo nasprotovanje. Poleg dublinske konvencije je t. i. ad hoc skupina za priseljevanje v letu 1992 pripravila koncept »vzporedne konvencije k dublinski konvenciji« oz. t. i. »vzporedno dublinsko konvencijo«. Dejansko gre za kopijo dublinske konvencije, h kateri naj bi pristopile in jo podpisale države, ki niso članice EU. Na ta način bi tudi te države prevzele obveznosti, ki izhajajo iz obravnave prošenj za azil, prevzema prosilca za azil in s tem povezanih stroškov itd (Mousis, 1999).

3.4.4 DRUGE KONVENCIJE, KI SE UKVARJAJO Z MIGRACIJAMI

Iz leta 1989 imamo še:

- konvencijo o kontroli zunanjih meja
- konvencijo o evropskem informacijskem sistemu (izmenjava informacij med državami).

Pojavljajo se tudi številne kritike na predstavljanje mednarodnih migracij in trendov tega dogajanja v Evropi, češ da se pletejo številne polresnice, neresnice, krožijo različni podatki, številne raziskave so precej determinirane z enostranskimi interesi, predvsem dominantnih imigrantskih zahodnih držav. Ob tem se pojavljajo že dvomi ob oceni »čoln je poln«, dvajset milijonov emigrantov v zahodni Evropi je maksimum, ki ga le-ta še prenese, čeprav nekateri podatki kažejo, da je Nemčija, ki je danes najbolj izpostavljena kot imigrantska država, imela pred prvo svetovno vojno več tujcev kot zdaj. O metafori, da je čoln poln, je tudi mogoče dvomiti, ker se z gotovostjo pričakuje populacijsko krčenje Evrope v 21. stoletju ob hkratni eksploziji prebivalstva v tretjem svetu.

Zahod sprejema strokovnjake, kvalificirane delavce, imetnike kapitala; ne odreka možnosti imigracij družinskih članov. Formalno sicer nasprotuje ilegalnim imigracijam, dejansko pa so številne vplivne skupine zainteresirane za dotok ilegalnih imigrantskih delavcev (Klinar, 1993:646–9). Namreč, Evropa si želi povečanje produktivnosti, ki naj bi lovila ameriško in japonsko. Takšna usmeritev ne dopušča množičnih imigracij manj kvalificirane delovne sile. Zavora novim migracijam naj bi bili tudi izbruhi sovraštva, ksenofobije avtohtonega prebivalstva do imigrantov z vzhoda in tretjega sveta. Neučinkovito omejevanje te ksenofobije naj ne bi bilo naključno, saj informacije o teh pojavih po informacijskih sredstvih prodirajo tudi v postsocialistične emigrantske družbe, kar naj bi delovalo zastraševalno na spodbude o množičnih emigracijah z vzhoda in srednje Evrope. Meje se zapirajo. Ksenofobija in diskriminacija sta na izrazitem pohodu, ostajajo številni problemi pravic trajnejših imigrantov in ni naključje, da konvencija GS OZN iz decembra 1990. leta za zaščito pravic imigrantskih delavcev ni bila ratificirana v imigrantskih državah.

Interesi emigrantskih in imigrantskih držav se ne usklajujejo, dejanski mednarodni interesi in interesi imigrantov niso očitni. Razvojne alternative mednarodnim migracijam niso v ospredju političnih dejavnosti. Proces mednarodnega omejevanja kriz – kar se še posebej kaže v

primeru BiH – so povsem neučinkoviti. Preventivnih ukrepov za preprečevanje množičnih prisilnih migracij pogosto sploh ni več. In zato ni naključje, da se ob vseh teh omejitvenih ukrepih in razširjenih krizah pojavlja vedno več ilegalnih imigrantov (Klinar, 1993).

4 ILEGALNE IMIGRACIJE V REPUBLIKI SLOVENIJI

Slovenija leži na razpotjih mednarodnih migracijskih tokov, zato se sooča s podobnimi problemi kot države članice, ob tem pa tudi s posebnostmi, ki jih moramo upoštevati kot determinante pri oblikovanju migracijske politike: proces tranzicije in oblikovanje lastne nacionalne države; obremenjena je z dediščino bivše skupne države, v njej bivajo številni imigranti iz drugih delov nekdanje skupne države, kar lahko potencialno sproža konflikte. Naša država predstavlja nekakšen most in hkrati prepreko, jez, ki naj bi zadrževal množične migracijske pritiske v zahodnoevropske države. Leži ob robu Balkana, ki bo še nekaj časa nemiren, kar pomeni, da jo bodo obremenjevali begunci in drugi prisilni imigranti. Skozi Slovenijo potekajo tranzitni tokovi, tudi iz tretjega sveta, kar še posebej zapleta njeno vlogo v migracijskih razmerah itd.

Slovenija je bila od nekdaj tranzitna država za ekonomske migrante na poti v zahodnoevropske države. Izbruh in nato postopno umirjanje konfliktnih razmer v balkanskem prostoru pa sta spremenila tako migracijske tokove kot strukturo migrantov. Sprva smo se (1992. in 1993. leta) soočili s pojavom množičnega begunstva predvsem iz nekdanjih jugoslovanskih republik, za določene je Slovenija postala ciljna država. Od leta 1995 pa vse do danes se ta trend postopoma umirja in ponovno postajamo bolj tranzitna država predvsem za državljane nekaterih afroazijskih držav (zato sem tudi analizo determinirala s kasnejšim obdobjem). Seveda pa lahko predvidevamo tudi ponovno rast ob naraščanju konfliktnih razmer in ob članstvu v uniji.

4.1 Analiza statističnih podatkov in uradnih statistik (1999, 2000, 2001)

Znotraj organizacije MNZ (natančneje UUP) imamo Sektor za državno mejo in tujce, ki opravlja naloge na področju varnosti državne meje ter nedovoljenih migracij in tujcev. Sektor načrtuje, organizira in nadzoruje naloge enot pri nadzoru nad prehajanjem čez državno mejo, varovanjem državne meje, preiskovanju kaznivih dejanj mejnih prekrškov in prekrškov na državni meji ter mejnih incidentov, pri preprečevanju nedovoljenih migracij in v zvezi s prehajanjem čez državno mejo ter usmerja in usklajuje delo Centra za tujce (Mejna problematika, 20. 8. 2002).

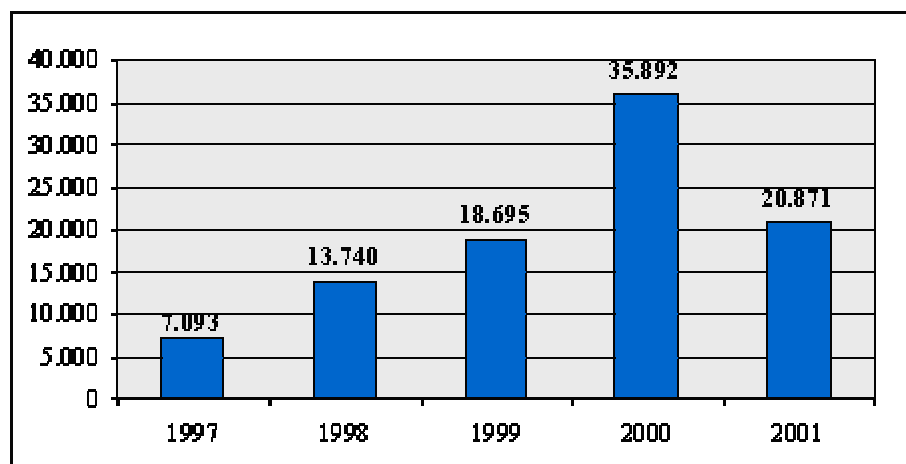
Z osamosvojitvijo leta 1991 je Slovenija začela samostojno reševati tudi probleme migracij v vseh njihovih pojavnih oblikah, od begunske problematike do obravnave tujcev, ki so ilegalno prihajali v Slovenijo, zato je bil jeseni tega leta 1991 na podlagi takrat veljavnega Zakona o

tujcih v okviru MNZ RS ustanovljen Prehodni dom RS za tujce s sedežem v Ljubljani, ki je bil namenjen nastanitvi in oskrbi prosilcev za priznanje statusa begunca (azila), tujcev, ki so bili v postopku za ugotavljanje identitete, tujcev, ki so čakali na prisilno odstranitev iz države, ter mladoletnih tujcev, ki jih ni bilo možno takoj vrniti v matično državo.

Avgusta 1999 sta bila sprejeta Zakon o tujcih in Zakon o azilu, kar je pripeljalo do ukinitve Prehodnega doma RS za tujce. Njegove naloge sta s 1. 1. 2000 prevzela Center za odstranjevanje tujcev in Azilni dom. Center za tujce kot organizacijska enota policije je namenjena odstranjevanju tujcev iz države in to samo tistih, ki bivajo na naših tleh nezakonito. Tujcev se nikoli prisilno ne vrača v države, kjer bi bilo ogroženo njihovo življenje ali svoboda iz razlogov rasne, verske, narodnostne ali druge pripadnosti ter političnega prepričanja, ali v države, kjer bi bili lahko izpostavljeni mučenju ali nečloveškemu ali ponižujočemu ravnanju, saj v teh primerih Zakon o tujcih izrecno prepoveduje njihovo prisilno odstranitev iz države (Letno poročilo Policije 2001, 20. 8. 2002).

V uvodu sem se omejila na obdelavo statistike od leta 1999–2002. Zgolj za ilustracijo bom pokazala skico ilegalnih prehodov državne meje že od 1997, ki kaže, kako je število le-teh ves čas naraščalo.

SLIKA 2: Tujci, obravnavani zaradi nedovoljenega prehoda čez državno mejo v letih 1997–2001 (Letno poročilo Policije 2001).

V letu 1999 se je nadaljevalo večletno naraščanje nedovoljenih prehodov čez državno mejo. Najbolj ogroženi sta bili meji z Madžarsko in Hrvaško.

Policija je varovanje državne meje prilagajala njeni ogroženosti. Uvajala je nove oblike varovanja, uporabljati je začela novo opremo za nadzor, najbolj obremenjenim policijskim enotam ob meji pa so pomagali tudi policisti specialne enote in posebnih policijskih enot. Sodelovanje z lokalnim prebivalstvom, ki lahko z obveščanjem pripomore k uspešnejšemu varovanju, še ni dovolj zaživelo.

V letu 1999 so policisti obravnavali 18.695 oseb zaradi ilegalnih prehodov državne meje ali za 36,1 % več kot v letu 1998. Največ je bilo državljanov ZRJ, predvsem albanske narodnosti, nato državljanov Romunije, Turčije, Makedonije, Hrvaške in drugih. Državljanji ZRJ so mejo ilegalno prehajali zlasti v prvi polovici leta 1999.

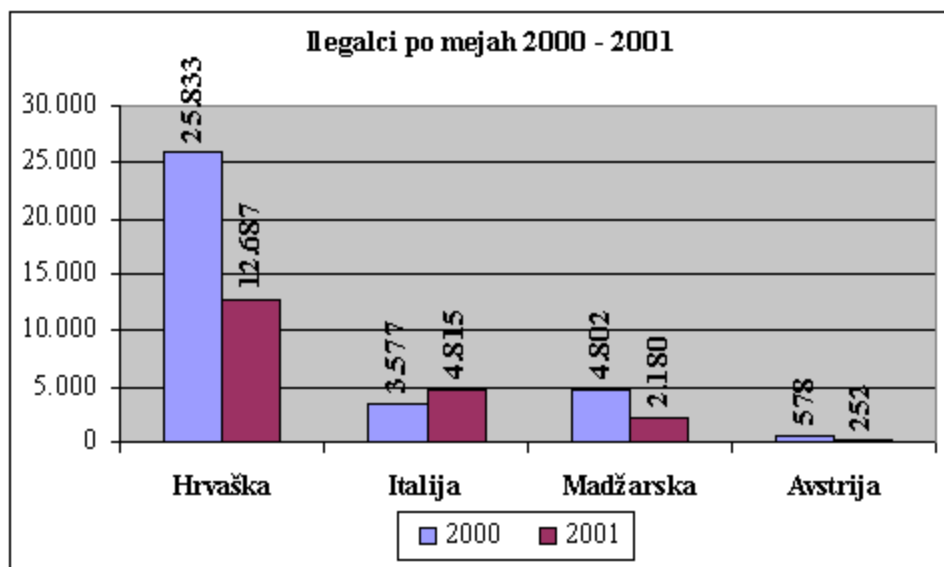
V letu 2000 so policisti obravnavali 35.892 (18.695) oseb zaradi ilegalnih prehodov državne meje ali za 92,0 % več kot v letu 1999. Največ je bilo državljanov Irana – 14.852 (907), Turčije – 4.892 (1.139) in Romunije – 4.304 (3.050), sledili pa so državljani Bangladeša – 1.603 (711), Iraka – 1.403 (453), ZR Jugoslavije – 1.369 (8.261) in drugi.

Največ ilegalnih prehodov je bilo na meji s Hrvaško, kjer se je njihovo število tudi najbolj povečalo. Skoraj polovica je bilo državljanov Irana, ki so prišli v Slovenijo preko Bosne in Hercegovine. Število državljanov Irana se je močno zmanjšalo konec leta, ko je vlada Bosne in Hercegovine zanje uvedla vizume.

TABELA 3: ILEGALNI PREHODI DRŽAVNE MEJE V LETIH 1999–2000 (Letno poročilo Policije 2000).

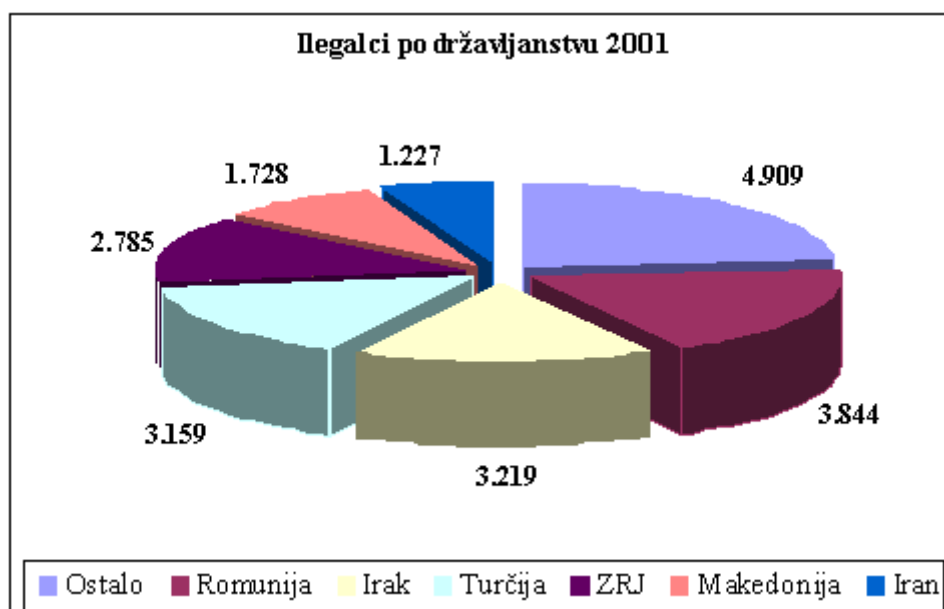
Državna meja	1999	2000	Porast / upad (v %)
Hrvaška	8.212	25.809	214,3
Madžarska	4.200	4.799	14,3
Italija	4.160	3.574	-14,1
Avstrija	1.060	578	-45,5
Drugo	1.063	1.132	6,5
Skupaj	18.695	35.892	92,0

SLIKA 3: Ilegalci po mejah 2000–2001 (Letno poročilo Policije 2001).

Največ ilegalnih prehodov ali več kot polovica je bilo obravnavanih na meji s **Hrvaško**, in sicer 12.687 (25.833). Na meji z **Madžarsko** je bilo obravnavanih 2.180 (4.802), na meji z **Italijo** 4.815 (3.577), najmanj ilegalnih prehodov pa je bilo obravnavanih na meji z **Avstrijo** – 252 (578).

SLIKA 4: Ilegalci po državljanstvu 2001 (Letno poročilo Policije 2001).

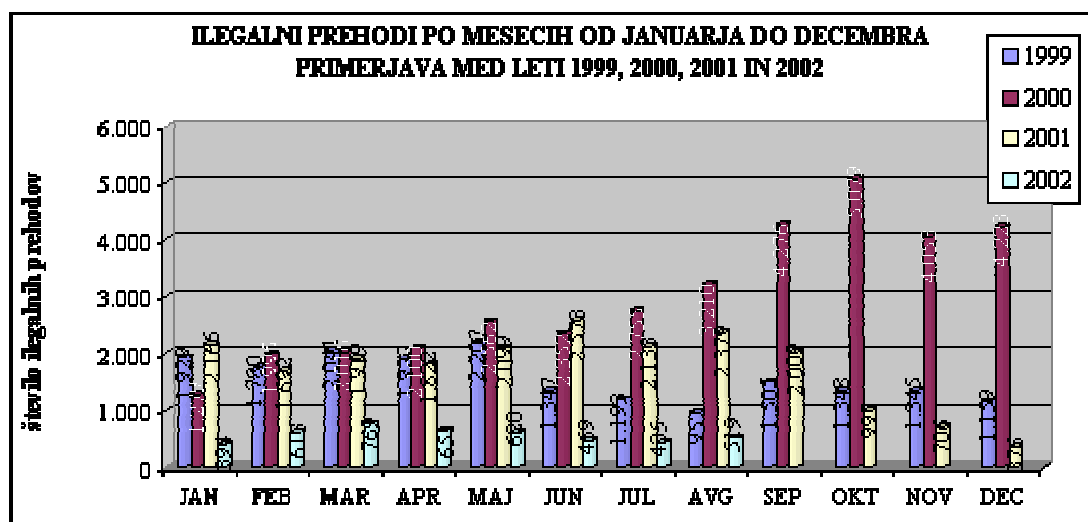

V letu 2001 je bilo v primerjavi z letom prej število obravnavanih ilegalnih prehodov manjše za 42 %. Poleg številčnega znižanja se je spremenila tudi strukutra ilegalnih migrantov.

Prevsem je upadlo število ilegalcev iz Irana. Skozi vse leto je bilo največ državljanov Romunije, Iraka, Turčije, ZRJ in Makedonije. Policija je ocenila, da je bilo zmanjšanje števila ilegalnih prehodov prevsem posledica njenih ukrepov, kot je boljše sodelovanje s sosednjimi varnostnimi organi ter carinsko službo.

Če si ogledamo nacionalno strukturo »illegalcev« pri nas, lahko potrdimo tudi drugo hipotezo. Skica v prejšnjem poglavju lepo prikazuje, kako potekajo migracijski tokovi. Številne poti vodijo tudi preko Slovenije, saj je le-ta še vedno za mnoge le tranzitna država. Postojanka, na poti na zeleni zahod. Tako tudi lahko sklepamo o podobni nacionalni strukturi. A le podobni, ker ima Slovenija še svoje značilnosti, ki so posledica naše geografske lokacije in zgodovinskih dejstev. Po razpadu bivše skupne države in izbruhu vojne je Slovenija za mnoge s tega območja postala tudi ciljna država (tako je recimo na Češkem zaradi geografske bližine najti več ilegalnih imigrantov iz bivše SZ, npr. Ukrajince in Moldavce). Sicer je nacionalna struktura sestavljena predvsem iz Turkov, Romunov, Kitajcev, Indijcev, Irancev, Maročanov, Tunizijcev ter še nekaterih iz afriških držav in Latinske Amerike. Različni so le njihovi deleži po posameznih državah.

SLIKA 5: Ilegalni prehodi po mesecih, primerjava med leti 1999, 2000, 2001, 2002 (Letno poročilo Policije 2001).

Na področju ilegalnega prehajanja državne meje so se razmere izjemno zaostriale predvsem v drugi polovici leta 2000. Število ilegalnih prehodov je bilo največje oktobra 2000, predvsem zaradi ilegalnih prehodov večjih skupin državljanov Irana. Policija je svoje delo pri varovanju državne meje prilagodila stanju ogroženosti in takoj pričela izvajati dodatne ukrepe za

preprečitev nedovoljenih migracij. Pomembno je bilo tudi tesnejše sodelovanje z varnostnimi organi sosednjih držav. Tako so bili zabeleženi rezultati že v začetku leta 2001. Število ilegalnih prehodov pa se je opazno zmanjšalo v zadnjih treh mesecih leta 2001. Policija je okrepila različne oblike sodelovanja v okviru Interpola in Europol, sodelovanja na podlagi bilateralnih sporazumov ter sodelovanja v okviru drugih ustanov ali pobud za preprečevanje mednarodnega kriminala, zlasti na področju terorizma in nedovoljene trgovine ter tihotapljenja ljudi in prepovedanih drog.

V primerjavi z enakim obdobjem leta 2001 je število obravnavanih ilegalnih prehodov, v prvih osmih mesecih leta 2002, manjše za 72 %. Poleg številčnega znižanja se je spremenila tudi struktura ilegalnih migrantov. Opazno je upadlo predvsem število državljanov Romunije (kar je posledica odprave vstopnih vizumov s strani EU), Iraka, Turčije in Moldavije. Manjše je tudi število državljanov ZRJ in Makedonije.

Največ nedovoljenih prehodov državne meje je bilo na območju policijskih uprav Koper in Nova Gorica. Policisti so intenzivirali vse oblike varovanja ob meji, v varovanje pa so bile pogosteje vključene enote vodnikov službenih psov, konjenikov ter posebna in letalska policijska enota. Nekaterim policijskim enotam ob državni meji je bila dodeljena oprema iz manj obremenjenih enot, policijske uprave pa so na obmejno območje začasno prerazporedile tudi policiste iz notranjosti države. Odkrivanje ilegalnih prebežnikov je potekalo tudi v notranjosti države, predvsem njihovih prevozov proti Italiji.

Na območju policijske uprave Nova Gorica se je po dogovoru z italijanskimi varnostnimi organi nadaljevalo sodelovanje v obliki občasnih mešanih policijskih patrolj, na območju policijskih uprav na meji s Hrvaško pa so slovenski policisti skupaj s hrvaškimi opravljali ogleda kraja nedovoljenih prehodov čez državno mejo.

Število ilegalnih prehodov se je opazno zmanjšalo v zadnjih treh mesecih leta 2001 in trend se je nadaljeval v prvi polovici leta 2002. Pričakujemo lahko, da se ob dosedanjem izvajanju aktivnosti za preprečevanje ilegalnih imigracij število ilegalnih prehodov ne bo povečevalo.

4.2 Kazniva dejanja zaradi prepovedanega prehoda državne meje

4.2.1 Tihotapstvo

Ilegalni prehodi državne meje so pogosto povezani s kaznivimi dejanji oseb, ki se organizirano ukvarjajo z vodenjem tujcev čez državno mejo. Tihotapstvo ljudi je eno od najbolj donosnih področij delovanja organiziranega kriminala. Posel je zapleten. Zahteva natančno organizacijo, mednarodne zveze, spretnost, usklajevanje, skratka vse, kar potrebuje uspešno podjetje.

TABELA 4: STATISTIČNI PODATKI ZA KAZNIVO DEJANJE PREPOVEDANEGA PREHODA ČEZ DRŽAVNO MEJO PO ČLENU 311 KZ (tabela MNZ).

LETO	ŠTEV. KAZNIVIH DEJANJ	ŠTEVILO OSUMLJENCEV
1995	166	224
1996	113	155
1997	163	209
1998	441	542
1999	694	751
2000	871	846
2001	720	743

Iz razpredelnice⁴ je razvidno, da je bilo število kaznivih dejanj prepovedanega prehoda čez državno mejo največje leta 2000.

Kaznivih dejanj **prepovedanega prehoda čez državno mejo** je bilo leta 1999 kar za 59,8 % več kot leto prej. Porast kaznivih dejanj je odraz vse večjega migracijskega pritiska na Slovenijo, spremenjene kazenske zakonodaje, ki je policiji omogočila učinkovitejše

⁴ V prvih šestih mesecih 2002 je število kaznivih dejanj doseglo št. 297, število osumljenih pa je kar 547. (Zaradi spremenjene zakonodaje.)

preiskovanje organiziranih oblik izvajanja teh kaznivih dejanj, in uspešnega sodelovanja s tujimi policijami.

Že v hipotezi sem postavila trditev, da je ilegalen prehod čez državno mejo obravnavan kot prekršek ali kot kaznivo dejanje. Sam nedovoljen vstop v RS obravnava 11. člen Zakona o tujcih, ki pravi, da je tujec, ki se izogne mejni kontroli, napravil prekršek oz. kršitev predpisov.⁵ Tujci lahko namreč samo zakonito vstopajo in zakonito prebivajo v RS.

Drugače pa je, ko govorimo o kaznivem dejanju. Slednje zapisuje tudi KZ RS v 311. členu, ki govori o prepovedanem prehodu čez državno mejo⁶.

Za obstoj kaznivega dejanja po tretjem odstavku člena se predpostavlja, da je bila ustanovljena hudodelska združba, ki ima v svojem načrtu prav izvrševanje takih kaznivih dejanj. (Lahko seveda tudi drugih.) Takšna združba mora imeti poleg ustanovitelja vsaj še dva člana, imeti mora določeno notranjo povezanost in hudodelski načrt.

Za mojo raziskavo sta pomembna tudi člen 150 in 151 v ZKP⁷. Tretji odstavek člena 311 namreč dovoljuje uveljavitev teh členov, saj je predpisana kazen za kaznivo dejanje osem let. Zato je število osumljencev v prvi polovici leta 2002 tako skokovito naraslo, ravno zaradi uporabe teh sredstev, ki prej ni bila mogoča, zaradi prenizke predpisane zaporne kazni kaznivega dejanja po 311. členu / 3. odstavku.

⁵ Rakočević, Zakon o tujcih. Člen 98 istega zakona pa govori o kazni, predpisani za to kršitev.

⁶ Prepovedan prehod čez državno mejo – **311. člen**

1. Kdor brez predpisanega dovoljenja prestopi ali poskusi prestopiti mejo RS oborožen ali nasilno, se kaznuje z zaporom do treh let.
2. Kdor se ukvarja s prepovedanim spravljanjem drugih čez mejo RS ali kdor iz koristoljubnosti spravi drugega čez mejo ali spravi čez mejo več oseb, se kaznuje z zaporom do petih let.
3. Kdor stori dejanje iz prejšnjega odstavka kot član združbe za izvrševanje takih dejanj ali če je bila s tem dejanjem pridobljena velika premoženjska korist, se kaznuje z zaporom od enega do osmih let. (KZ, stran 770/771).

⁷ ZAKON O KAZENSKEM POSTOPKU – **150. člen** (isto obravnava tudi 49. člen Zakona o policiji)

1. Če obstajajo utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba izvršila, izvršuje ali pripravlja oz. organizira izvršitev katerega izmed kaznivih dejanj, navedenih v drugem odstavku tega člena, in če obstaja utemeljen sum, da se za komunikacijo v zvezi s tem kaznivim dejanjem uporablja določeno komunikacijsko sredstvo oz. računalniški sistemi ali bo to sredstvo oz. sistem uporabljeno, pri tem pa je mogoče utemeljeno sklepati, da se z drugimi ukrepi ne bi dalo zbrati dokazov oz. bi njihovo zbiranje lahko ogrozilo življenje ali zdravje ljudi, se lahko zoper to osebo odredi:
 - nadzor telekomunikacij s prisluškovanjem in snemanjem
 - kontrola pisem in drugih pošilk
 - kontrola računalniškega sistema banke ali druge pravne osebe, ki opravlja finančno ali drugo gospodarsko dejavnost
 - prisluškovanje in snemanje pogovorov s privolitvijo vsaj ene osebe, udeležene v pogovoru
 - kontrola sporočil, posredovanih z elektronsko pošto ali drugimi oblikami informacijske tehnologije
2. Kazniva dejanja, v zvezi s katerimi se lahko odredijo ukrepi iz prejšnjega odstavka, so:
 - kazniva dejanja zoper varnost RS in njeno ustavno ureditev in kazniva dejanja zoper človečnost in mednarodno pravo, za katera je v zakonu predpisana kazen zavora petih ali več let
 - kazniva dejanja po členih 144, 196, 218, 247, 252, 255, 267, 268, 269, 297, 310, 319.

Večina ilegalnih imigrantov prispe v Slovenijo preko zelo organizirane, razvejane tihotapske mreže. Najpogosteje se njihovo potovanje začne v Turčiji ali Iranu, od koder letijo v Sarajevo, kar jim je omogočeno brez vizuma⁸, iz države, ki se še vedno bori s posledicami vojne, pa naprej na zahod. Po podatkih ZN je v letu 2000 v Sarajevo letelo 14.315 Iračanov, od tega se jih je le 1226 vrnilo domov, ter 14.083 Turkov, od katerih se jih je vrnilo 4117. V ospredje so prihajali tudi Tunizijci, katerih je prispelo 790, a vrnilo le 75 (Illegal immigrants find new back door to Europe in Slovenia, 6. 3. 2002).

Tiskovni predstavnik UNMIBH Douglas Coffman je za Delo izjavil, da pri tihotapljenju sodelujejo pripadniki vseh treh bosanskih entitet pa tudi Slovenci. Po njegovem mnenju gre za izjemno organiziran posel, ki le še narašča. Tihotapljenje ljudi (vmešane naj bi bile tudi nekatere turistične agencije in so tako prišli na sled tudi neki slovenski agenciji) odlično poteka predvsem zaradi poroznih bosanskih mej. Kakih 400 mogočih prehodov s sosednjo Hrvaško sploh ni nadzorovanih, saj bi BiH za to potrebovala še najmanj 3000 mejnih policistov, kar pa je v tem trenutku docela utopično. Ravno Kitajci postajajo tam čedalje večji problem. Mnogi imajo celo jugoslovansko državljanstvo, saj naj bi Slobodan Milošević tik pred padcem prodal kar 25.000 jugoslovanskih potnih listov. V Bosno prihajajo iz Srbije, kjer vsak dan pristajajo letala iz Pekinga. V Sarajevo nato prihajajo kot nekakšni ulični trgovci. Ko naberejo dovolj denarja, se po istih kanalih kot Iranci in Turki odpravijo proti zahodu.

“Bosna ni kak turistični cvet, pa jo obiše toliko ljudi ... Prav gotovo pa je v zadnjih dveh letih postala eno izmed središč evropske trgovine z ljudmi.” (Douglas Coffman – nedeljski snopič 19. 11. 2000).

V primeru, da se zmanjša število Iračanov, bi njihovo mesto nadomestila katera druga skupina – morda Kitajci, ki so zaradi ohlapne Miloševićeve migracijske politike do Kitajcev v večjem številu prihajali v Zvezno republiko Jugoslavijo (Illegal immigrants find new back door to Europe in Slovenia, 6. 3. 2002).

Po ocenah poznavalcev obstaja v ozadju ilegalnega priseljevanja izjemno dobro organizirano omrežje mednarodnih tihotapcev z razvejano logistično podporo (od novačenja migrantov v

3. Druga kazniva dejanja, za katera je v zakonu predpisana kazen zapora osmih ali več let.

151. člen (Zakon o kazenskem postopku)

⁸ Iračanom nič več.

domovini, ponarejanja dokumentov do njihovega transporta in ilegalne zaposlitve v deželi, ki je cilj selitve) (MNZ: Migracije, 1997).

Ga. Vlasta Zupanc-Žučko mi je v intervjuju dejala, da je policija vse bolj uspešna pri odkrivanju kriminalnih združb (zlasti zaradi prej omenjenih večjih pooblastil). Vendar pa se jim pogosto zgodi, da so tihotapci še kakšen korak spredaj. So izredno organizirani, hitro spreminjajo številke mobilnih telefonov. Današnji trend so po njenih besedah manjše skupine ilegalcev, ki imajo spremstvo spredaj in zadaj, tihotapci uporabljajo vzdevke in podobno. Transport od Turčije do Italije naj bi ilegalce stal okrog 2000 evrov, sicer pa naj bi naši tihotapci zaslužili približno 70 evrov samo za prevoz prebežnika na naših tleh. Ga. Vlasta je prepričana, da je posel donosnejši od tihotapljenja heroina (več zaslužka, manj tveganja). Dejala je tudi, da so na policiji preverili različne informacije o trgovanju s človeškimi deli telesa ter da niso ničesar zasledili.

4.2.2 *Trgovina z belim blagom*

Nikakršna skrivnost ni, da se ene in iste združbe priložnostno, odvisno od okoliščin in stopnje tveganja, ukvarjajo s tihotapljenjem ljudi, orožja, mamil, avtomobilov, prostitucijo⁹ in z drugimi oblikami kriminala. Organizirane kriminalne združbe delujejo na področjih, kjer so dobički največji, takoj ko se spremeni razmerje tveganja in dobička, pa se preusmerijo v druge kalne vode, kar kaže tudi preusmeritev v trgovanje z ilegalnimi prebežniki pri nas. V tem poslu je zaslužek dosti višji, tveganje pa manjše kot pri mamilih, razlaga Mohorko. Precej manj nevarnosti za prijetje je ter nižje so zagrožene in izrečene kazni, kar je z dokaj dobrimi zaslužki vred trenutno večji izziv kot tihotapstvo mamil ali orožja. Zatorej ne preseneča razgibanost in številčnost udeležencev v tej dejavnosti pri nas, ki je v letu 2000 presegla vse meje (povzeto po Nedelu, 10. 12. 2000).

Prekupčevanje z belim blagom predstavlja pomemben segment v migracijskih tokovih sodobnega sveta. S tem, ko je povpraševanje po spolnih uslugah v državah s tržno ekonomijo pridobilo legitimnost (ne pa nujno legalnosti), so se odprle možnosti za razvoj nove, izjemno

A vendar, ko je Ministrstvo BiH za civilne zadeve pripravljalo odlok o uvedbi vizumov za pet, šest držav, je naletelo na ostre reakcije veleposlaništev teh držav, zlasti Turčije. Z uvedbo vizuma za prijateljsko Turčijo in Iran bi namreč izgubila mnogo posla in tujih vlaganj. Vendar so bili vizumi za državljane Irana le uvedeni v decembru istega leta.

⁹ Prostitucija je dejavnost žensk, ki spolno občujejo ali opravljajo druga spolna dejanja z nedoločnim številom oseb zaradi zadovoljitve njihovih spolnih zahtev, in sicer za denarno ali drugo materialno korist. (KZ, str. 271)

dobičkonosne seksualne industrije. Trgovina z belim blagom, posredovanje pri prostituciji ter napeljevanje vanjo pa ostajajo povsod predmet kazenskega pregona (MNZ: Migracije, 1997).

Prostitutke – tujke večina zakonodaj obravnava kot žrtve organiziranega kriminala, ne glede na to, ali so se v organizirano trgovino odločile vstopiti same ali so bile v prostitucijo zvaobljene z zvijačo. Kljub razlikam v definiciji so za organizirano trgovino s spolnimi uslugami značilne oblike izkoriščanja, psihičnih in fizičnih pritiskov ter kršenja človekovih temeljnih pravic in svoboščin (odvzem osebnih listin, omejitve svobode gibanja, grožnje z nasiljem žrtvi in njeni družini, izsiljevanje, samovolja pri določanju delovnih ur dnevno, izbiri klientov ...). Razmere, v katerih se žrtve znajdejo, so razmere popolne odvisnosti.

Trgovina z ženskami (in otroki) predstavlja pomemben delež v naraščajoči dejavnosti organiziranega kriminala in postaja, kot opozarjajo poznavalci, celo privlačnejša ter donosnejša od trgovine z mamili. Organizirano mednarodno omrežje zajema množico zvodnikov in tihotapcev, vanjo pa so praviloma vpletene skupine ljudi različnih profilov. V posel so lahko vpletene ženitne posredovalnice, manekenske agencije, fotostudii, posredniki pri zaposlovanju v tujini, prevozniki in tihotapci. Organizacija spominja na mednarodno podjetje, v katerem ima vsakdo svojo funkcijo – v državah, od koder se žrtev rekrutira, v državah, preko katerih se jih transportira, in v državah, v katerih se nato žrtve legalno ali ilegalno zaposli (MNZ: Migracije;1997).

Razlogi, zakaj je trgovina vse bolj priljubljena, so naslednji:

- manjši rizik (tveganje) trgovine (v primerjavi z mamili ali orožjem, ukradenimi avtomobili, starinami itd.), zato so dobički večji;
- zagrožene kazni za tovrstne delikte so relativno blage in le malo je bilo uspešnih obsodb, najvišja kazen za tihotapljenje ljudi znaša na Nizozemskem in v Belgiji komaj leto dni, na Češkem je tihotapljenje tujcev obravnavano kot prekršek in ne kot kaznivo dejanje.

Organiziranost kriminalnih združb je vse bolj izpopolnjena. Mednarodne organizacije delujejo tako v državah, od koder prostitutke novačijo, kot v državah, kjer jih ponudijo na trgu. Njihove metode delovanja so izjemno nasilne in se pogosto prepletajo z drugimi kaznivimi dejanji (zlasti s proizvodnjo mamil in trgovino z njimi).

TABELA 5: OBRAVNAVANA KAZNIVA DEJANJA S PODROČJA PROSTITUCIJE V OBDOBJU OD LETA 1991 DO LETA 2001 (tabela MNZ).

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	skupaj
185.člen	1	3	5	6	6	10	4	3	1	1	3	43
186.člen	0	0	0	0	25	29	22	22	20	10	17	145
387.člen	0	0	0	0	1	3	3	2	4	2	4	19
skupaj	1	3	5	6	32	42	29	27	25	13	24	

Kazenski zakonik RS na področju prostitucije in trgovine z ljudmi obravnava naslednja kazniva dejanja:

- zvodništvo (185. člen)¹⁰
- posredovanje pri prostituciji (186. člen)¹¹

To kaznivo dejanje je uvrščeno v KZ tudi zaradi mednarodnih obveznosti RS, in sicer Konvencije za preprečevanje in odpravljanje trgovine z osebami in izkoriščanja prostituiranja drugih ter Dopolnilne konvencije o odpravi suženjstva, trgovine s sužnji, ustanov in prakse podobne suženjstvu, ki jih je RS z izjavami, potrjenimi s strani generalnega sekretarja ZN, nasledila. To so konvencije, ki opredeljujejo t. i. trgovino z belim blagom.

- spravljanje v suženjsko razmerje (387. člen)¹²

¹⁰ Zvodništvo – 185. člen

1. Kdor za plačilo zводи ali omogoči spolno občevanje ali druga spolna dejanja, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let.
2. Kdor zводи mladoletno osebo, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

¹¹ Posredovanje pri prostituciji – 186. člen

1. Kdor pridobi, navede, spodbudi ali zmami druge k prostituciji ali kako drugače omogoči njihovo izročitev komu drugemu za prostitucijo ali kakorkoli sodeluje pri organizaciji ali vodenju prostitucije, se kaznuje z zaporom od treh mesecev do petih let.
2. Če je dejanje iz prejšnjega odstavka storjeno proti mladoletni osebi ali pa s silo, grožnjo ali preslepivijo, se storilec kaznuje z zaporom od enega do desetih let.

¹² Spravljanje v suženjsko razmerje – 378. člen

Mere za preprečitev trgovine:

- povečanje števila obsodb zoper posrednike;
- zagotavljanje večje pravne in socialne pomoči žrtvam trgovine z belim blagom;
- spremembe v imigracijski zakonodaji in politiki, s katerimi bi žrtve motivirali za sodelovanje z oblastmi;
- vzpodbujanje ustanavljanja nevladnih organizacij, ki bi žrtvam na najrazličnejše načine pomagale in bi delovale kot skupine pritiska na vlade, da bi se problemi reševali hitreje, ter o pojavu obveščale javnost;
- intenzivno mednarodno sodelovanje (držav, od koder žrtve prihajajo, in držav gostiteljic);
- usklajeno delovanje vseh državnih organov (policije, tožilstev, uradov za tujce, socialnih služb) (MNZ: Migracije, 1997).

4.2.3 *Nezakonito zaposlovanje*

Ilegalne imigracije in z njimi povezano zaposlovanje brez ustreznih delovnih dovoljenj oz. delo na črno delajo domala vsej zahodni in srednji Evropi, tudi Sloveniji, velike probleme, ki lahko povzročijo nekontrolirano priseljevanje tujcev v našo državo. Gre v bistvu za univerzalni problem migracij z vzhoda proti zahodu in z juga proti severu. Ob osamosvojitvi smo med drugim sprejeli tudi zakon o zaposlovanju tujcev, kar je odločno premalo za trdno in celovito državno politiko do priseljevanja v Sloveniji. Zanemarjanje tega pomembnega vprašanja lahko povzroči tudi ogrožanje naše varnosti. Slovenija se namreč vse bolj spreminja iz tranzitne v ciljno državo za mnogo prišlekov. Svoj čas so velik problem predstavljali tudi državljani ZRJ s Kosova, ki so jim pri nas odpovedali gostoljubje zaradi storjenih kaznivih dejanj ali kršitev, ni pa jih bilo mogoče neposredno vrniti domov (Delo na črno je slabo le za državo, 10. 2. 2002).

-
1. Kdor s kršitvijo pravil mednarodnega prava spravi drugega v suženjsko ali njemu podobno razmerje ali ga ima v takem razmerju, kupi, proda, izroči drugi osebi ali posreduje pri nakupu, prodaji ali izročitvi take osebe, ali ščuva drugega, naj proda svojo svobodo ali svobodo osebe, ki jo preživlja ali zanjo skrbi, se kaznuje z zaporom od enega do desetih let.
 2. Kdor prevaža osebe v suženjskem ali njemu podobnem razmerju iz ene države v drugo, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.
 3. Kdor stori dejanje iz prvega ali drugega odstavka tega člena proti mladoletniku, se kaznuje z zaporom najmanj treh let.

Sicer so delodajalci tisti, ki ustvarjajo povpraševanje po nezakoniti delovni sili. "The pull factor" k imigraciji bi bil pod vprašajem, če bi bilo težko najti zaposlitev oz. zaslužek.

Restriktivne mere:

- vrniti problem na politično agendo, delodajalci narekujejo povpraševanje; njihov dobiček bi moral biti zmanjšan na minimum
- uvesti sankcije, ki bi zmanjšale finančno privlačnost takšnega zaposlovanja (Commission of the European communities: Communication from the commission to the council and the european parliament. On a common policy on illegal immigration comission of the Ecs, 10. 5. 2002).

Tokrat ne morem operirati z dejanskimi številkami, koliko je pri nas nezakonitega zaposlovanja (pregledna evidenca o tem naj na policiji niti ne bi obstajala) zaradi ilegalnih prehodov meja. Namreč, ilegalno zaposlovanje se nanaša bodisi na zaposlovanje ilegalnih imigrantov bodisi na zaposlovanje imigrantov, ki nimajo ustreznih dokumentov za opravljanje ekonomske dejavnosti ali jim status, na podlagi katerega prebivajo v Sloveniji, ne daje pravice do zaposlitve. Ker smo za večino ilegalnih prebežnikov pri nas še vedno tranzitna država in zaradi dokaj stroge zakonodaje sklepam, da je število nezakonito zaposlenih prebežnikov majhno, a vendar ne nepomembno. V ta namen inšpektorji policije ter zavoda za zaposlovanje izvajajo kontrolo po podjetjih.¹³

4.2.4 Ogroženost na zdravstvenem področju

Ogroženost na zdravstvenem področju je lahko razumljena na dva načina. Prvo kot ogroženost našega zdravja in drugo kot strošek, ki nam ga povzroča skrb za njihovega (pregledi, zdravljenja, cepljenja, higiena).

Stanje je bilo alarmantno leta 2000. Takrat so bili ogroženi prebežniki in zaposleni v prenatrpanih centrih. Slabe razmere šišenskega centra, neorganiziranost pristojnih služb, prenaseljenost stavbe so opazili naključni obiskovalci, vsega vajeni policisti, naposled pa so se oglasili tudi stanovalci v neposredni soseščini, saj je zgradba umeščena na rob gosto

¹³ V pogovorih opravljenih v CT so mi zatrtili, da ilegalni prebežniki težko najdejo zaposlitev, saj je njihovo svobodno gibanje omejeno in ne morejo kar zjutraj oditi ter se zvečer vrniti. Drugače je pri prosilcih za azil, ki so nastanjeni v Azilnem domu. Za nekatere se ve, da delajo. Kako je urejen njihov status pri delodajalcu, pa ni znano. (v intervjuju s Petro Ring na CT;17. 10. 2002)

naseljene stanovanjske soseske. Ker stoji center na industrijsko-poslovni strani Celovške ceste, kjer ni zelenic, igrišč, trgovin, lokalov in druge potrebne infrastrukture, so se tujci začeli vse bolj množično seliti na drugo stran v stanovanjsko četrt. Koncentrirali so se na določenih točkah – po otroških igriščih, nekaterih zelenicah – in za njimi so ostajale gore smeti, oblačil in hrane (Okrogla miza "Ilegalne imigracije" Slovenija in EU, 6. 3. 2002). Nastali so ekološki in zdravstveni problemi, saj so bili med odpadki tudi iztrebki in injekcijske igle, med katerimi so stikali psi in otroci med sprehodi s starši. Nekateri tujci (verjetno zaradi prenapolnjenega objekta) sploh niso spali v centru, pač pa kar po klopeh, na zelenicah, po stopniščih in kletah bližnjih stanovanjskih stavb. Na zelenicah pod balkoni začudenih stanovalcev so zakurili kakšen taborni ogenj in si spekli zasilno večerjo. Bližnje parkirišče je postalo glavni ekspedit za transport ljudi, ki so se iz centra odpravili dalje na zahod. Vzporedno s trgovino z ljudmi so se pojavile tudi druge nezakonite dejavnosti kot npr. trgovina z drogo, prostitucija in podobno. Zaradi delovanja kriminalnih združb se je pretežni del soseske počutil ogroženo in ustanovljeno je bilo gibanje, ki se sedaj imenuje "Šišenska civilna iniciativa". Gre za neformalno civilno gibanje, nestransko, neodvisno, prostovoljno združenje posameznikov, društev, združenj in pravnih oseb, pretežno s področja Šiške kot tudi z ostalih območij Slovenije. Stanje se je po njihovi iniciativi poboljšalo, saj se je število nastanjenih zmanjšalo, v okolici so poostriili policijski nadzor in občasno organizirajo čiščenje (Okrogla miza "Ilegalne imigracije" Slovenija in EU, 6. 3. 2002).¹⁴

Na policiji so mi zatrdili, da si niso zatiskali oči pred trgovino z ljudmi, ki je potekala pred CT, temveč je o vsem potekala raziskava, zbiranje dokazov, le da so bili tihotapci vedno kakšen korak pred njimi.

Pred nastanitvijo so vsi preventivno zdravstveno pregledani. Sicer pa je v okviru zdravstvene službe v ambulanti, ki je v prtličju objekta, vsak delovni dan od 9.00 do 11.00 ure navzoč zdravnik.

"Eden policistov nas je brez prestanka opozarjal, kako prebežniki smrdijo, da imajo garje, spolne in druge bolezni, da samo razmišljajo, kakšne koristi bi lahko dobili v Sloveniji (Pajnik, 52)."

¹⁴ Danes se je situacija umirila. Število prebežnikov se je znatno zmanjšalo, CT pa se je s 1. 10. umaknil s Celovške in s tem iz Ljubljane.

Raziskovalci Mirovnega inštituta so bili zaprepadeni ob takšnih in podobnih izjavah, saj bi potem takem pričakovali strožji zdravstveni nadzor. A prebežnik iz Pakistana jim je dejal, da je zdravniški pregled pomenil zgolj bežen pregled rok, ali morda ni sledi injekcijskih vbodov (Pajnik, 53/4). A vendar so mi na CT dejali, da ni tako. Da je pregled rok zgolj prva interakcija zdravstvenih delavcev s prebežniki (preveri se morebiten obstoj vbodov, kožnih bolezni) in da nikogar ne nastanijo, dokler ni umit in temeljito zdravstveno pregledan ter opremljen s higienskimi pripomočki. Pri komur se pojavi najmanjši sum o obstoju nalezljivih bolezni, se ga izolira od ostalih, dokler se sum ne potrdi ali ovrže. Čeprav bi lahko bila marsikatera bakterija, ki jo prinesejo "prišleki", za nas usodna zaradi manjše odpornosti naših teles na eksotične bolezni, do zdaj teh primerov še ni bilo.

Pravijo tudi, da je bila raziskava Mirovnega inštituta izpeljana v času "vojne". Namreč, leto 2000 je bilo izjemno leto na tem področju. Zaposleni na CT niso imeli dovolj prostora, sredstev ali kadra, pa se je verjetno dogajalo precej pomanjkljivosti. Pravijo, da so bile tudi pritožbe okoliških prebivalcev upravičene.

Zgolj za ilustracijo bom navedla naslednji primer. V letu 2001 je bilo prijetih 20.871 ilegalnih imigrantov. Vsi tujci, ki so bili nastanjeni v CT in AD, so bili zdravstveno pregledani. Pri preventivnih pregledih in kasneje v času nastanitve pri kurativnih pregledih so bile najpogosteje odkrite: viroze (909), akutni respiratorni infekti (674), garje (62), uši (99), gastritis (59), bolezni prebavil (94), zoboboli (143), poškodbe (221), nevroze (334), tonsilitis (40), alergije (842), norice (1).

V bolezenski sliki pregledov so se pojavila tudi druga obolenja, ki pa so zastopana posamezno, kot so na primer hepatitis, diabetis, TBC, alkoholizem in še posebej odvisnosti od posameznih drog. Nekaj primerov je bilo nujno bolnišnično zdraviti, saj je šlo za zahtevne primere predvsem kombinacije TBC in alkoholizma.

Sanitarni in zdravstveni pogoji so se v letu 2001 v primerjavi z letom 2000 zelo izboljšali, saj so zaradi manjšega števila tujcev boljši pogoji za njihovo nastanjanje in s tem tudi lažje nadziranje stanja v objektih centra. (Ambulanta, v prilogi)

Želela sem izvedeti tudi čim več o viru financiranja CT. Koliko to stane davkoplačevalce. Ali so le-ti ogroženi? Natančnih podatkov ni bilo mogoče dobiti. Zatrdili so mi, da so financirani

kot vsi ostali organi MNZ. Stroški naj ne bi bili izredni, večji finančni problem predstavljajo namreč le odstranitve tujcev iz države.¹⁵

Sama sem se lahko prepričala, da je stanje v CT danes umirjeno. Čeprav se o prebežnikih ne govori več, so ti pripeljani vsak dan. A v manjšem številu. Okoli centra ni bilo videti nikogar razen peščice nadzornikov.

Pripravnica na CT¹⁶ je prepričana, da nas ti tujci ne ogrožajo. Da pa to ne pomeni, da bo vedno tako. Leto 2000 se lahko tudi ponovi. Razlogi za zatišje pa so po njenem mnenju lahko različni. Policija je uspešnejša pri varovanju meje. Poznalo naj bi se tudi prijetje Josipa Lončariča, saj naj bi se razbila velika mreža in potreben je čas, da se obnovi ali da jo nadomesti neka druga. Nekaj poti se je tudi preusmerilo čez Poljsko, Češko v Nemčijo pa do Italije po morju in podobno.

V CT so tudi aktivno vključeni v boj zoper ilegalne imigracije, saj nenehno zbirajo podatke (operativne informacije) iz pogovorov s tujci ter jih posredujejo naprej.

4.2.5 Ksenofobija

Upravljanje migracijskih tokov in ravnanje z migranti, begunci, azilanti, prebežniki in drugimi je vedno zelo zamotano in izredno drago ter zaradi tega močno obremenjujoče. Zato nastajajo različni pojavi: od nacionalizma, rasizma, izolacionizma, ekstremizma do ksenofobije, linčev, rasnega nasilja in novih predsodkov ter čedalje bolj izraženih teženj po vračanju tujcev (Pečar, 1998).

Malo je strokovnega gradiva o ilegalnih imigracijah v Sloveniji v zadnjih letih v povezavi s stopnjo ksenofobije pri naših državljanih.

Prihod jezikovno nekaterih tudi religiozno in kulturno nesorodnih imigrantov bi lahko Slovenci zaznali tudi kot kulturni pritisk v domačem prostoru.

Vsekakor pa na stopnjo nestrpnosti vpliva več faktorjev. Izredno pomembni so mediji. Ti prepogosto vplivajo na oblikovanje javnega mnenja.

¹⁵ 62. člen zakona o tujcih zapisuje, kdo prevzema stroške odstranitve.

¹⁶ CT se je s l. 9. umaknil iz Ljubljane (razen uprave, ki je še vedno locirana na Celovški 166) ter se nahaja le še v Prosenjakovcih (dislociran objekt še v Vidoncih) in Postojni.

V letu 2000, ko je bilo stanje v CT alarmantno, meje oblegane kot še nikoli, časopisne naslovnice pa so med drugim glasile: Solidarni z odporom proti beguncem, V Hrastniku jih nočejo, Ilegalca zadela krogla v glavo, Ilegalci prenočili v vrtni lopi, Večina Slovencev se počuti ogrožena, "Golazen je treba spraviti stran", je bila tudi nestrpnost do tujcev precej večja.¹⁷

Odnos do priseljencev postaja eno najpomembnejših vprašanj zahodne Evrope oz. EU. Na volitvah v večini zahodnoevropskih držav so namreč vse uspešnejše desne populistične stranke, ki zahtevajo tršo migracijsko politiko. Namreč, po drugi svetovni vojni sta bili zapovedani strpnost in multikulturalnost. Toda zavezanost Evropejcev tema dvema vrednotama je počasi, a zanesljivo postajala obratnosorazmerna s številom priseljencev z juga in vzhoda, ki so se znašli v njihovem okolju. Po zlomu komunizma so vzhodnoevropske države sprostile migracijo ljudi. Zahodnoevropski odgovor je bil schengenski režim, ki je naval emigrantov lahko le nekoliko zajezil, ni pa ga mogel ustaviti (Bohte; Ob poti na desno stojijo priseljenci, 14. 7. 2002).

Sokrivec je tako tudi radikalna desnica na Slovenskem. G. Rudi Rizman je v Teoriji in praksi predstavil njeno genezo po uvedbi večstrankarskega sistema. Pravi, da radikalno desnico najbolj opredeljujejo štiri politične sestavine: nestrpnost, protidemokratska stališča, sovraštvo do univerzalnega razuma in poudarjanje tradicionalnih vrednot. Namreč, s padcem komunizma ter z njim "razrednega sovražnika" (kapitalista) radikalna desnica skonstruira nov seznam sovražnikov ljudstva: priseljenci, manjšine, liberalno usmerjeni intelektualci, bivši komunisti in mnogo drugih.

Ena najbolj ksenofobičnih tem političnega programa radikalne desnice je vprašanje državljanstva. Med letoma 1962 in 1990 se je v Slovenijo preselilo okoli 270.000 ekonomskih imigrantov iz ostalih jugoslovanskih republik, ki so iskali večinoma nekvalificirana ali polkvalificirana dela v gradbeništvu, rudarstvu, komunali in podobno. Popis prebivalstva v letih 1971, 1981 in 1991 kaže, da se je delež etničnih Slovencev v tem času zmanjšal s približno 95 % na 87 %.

Od osamosvojitve leta 1991 je kar nekaj slovenskih populističnih in radikalno desničarskih politikov izrabljalo temo Neslovencev za lastno promocijo, začevši s Krambergerjem, Janšo,

¹⁷ Vsi naštetih naslovi člankov so bili objavljeni v Delu in se nahajajo v prilogi.

Podobnikom, Lapom in še nekaterimi. Nagnilo se je tudi javno mnenje. Če je leta 1986 12,4 % populacije nasprotovalo imigraciji, je leta 1993 ta delež narasel na 28,5 %. Globlje razloge za premik k odprtemu ksenofobičnemu razpoloženju v Sloveniji gre pripisati slabšanju ekonomskih pogojev, psihološki in politični zapletenosti tranzicijskega procesa, sramotni vojni v bližini ter z vsem tem povezane negotovosti na eni strani, na drugi pa zainteresiranost politikov radikalne desnice, da še naprej širijo sovraštvo do "drugih". Vsekakor je vredno omeniti tudi močno zakoreninjeno samopodobo Slovencev kot predstavnikov civilizirane Evrope: urbanega prebivalstva nasproti svetu lenih, umazanih in primitivnih ljudi na Balkanu (Rizman, 1998).

Leta 1995 so na MNZ izšli rezultati obsežnejše raziskave delikventnosti tujcev v Sloveniji v letih 1993/1994. Raziskava ni pokazala, da bi bila populacija tujcev v Sloveniji bolj kriminogena oz. nagnjena k delikventnemu obnašanju kot slovenski državljani.

Raziskave SJM kažejo, da je v zadnjih letih več nestrpnosti do vsega, kar je drugačno, tuje. V raziskavi SJM 1993 so ti trendi še izrazitejši. Še vedno je precejšnje veselje nad obstojem samostojne države. Na drugi strani pa se razkriva druga, problematična plat nacionalizma, prepoznavnega po preziru, ksenofobičnosti, celo sovraštvu do vsega tujega, drugačnega. Odnos do imigrantov je med Slovenci zelo odklonilen. Nekoliko milejši je odnos do beguncev, čeprav je pripravljenost na humanitarno pomoč malo upadla. Razlog je poslabšanje ekonomsko-socialnih razmer pri nas, poleg tega pa s prolongiranjem begunstva preprosto otopi občutek za humanitarnost.¹⁸

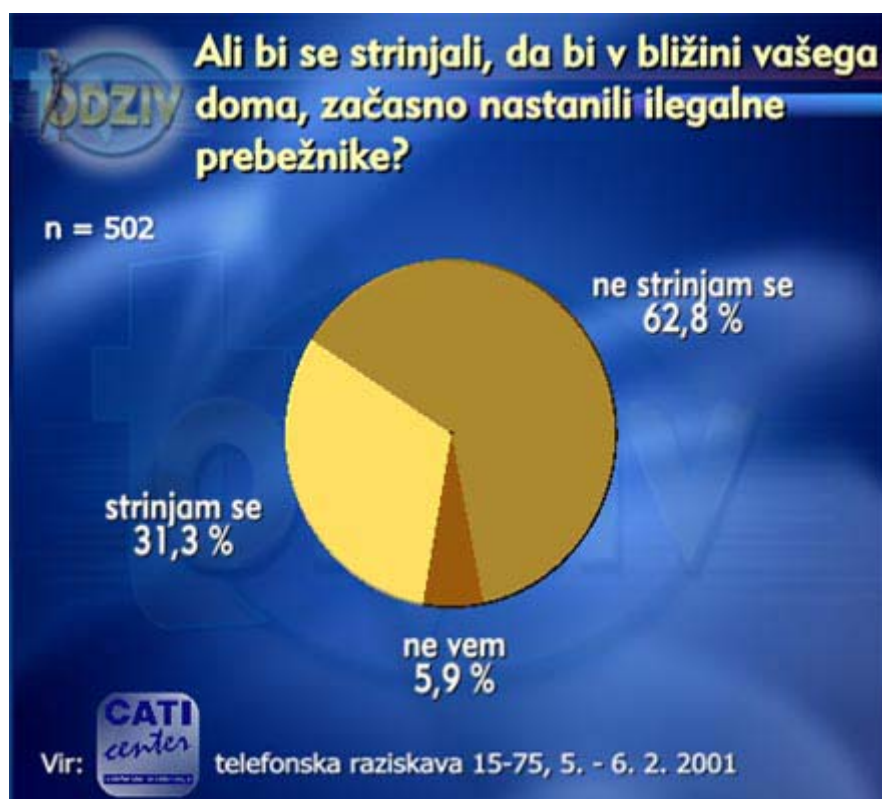
In eden od dejavnikov, ki vzbujajo sovraštvo do tujcev, je tudi mnenje, da je ta populacija bolj kriminogena od "domačinov". Zato so tudi izvedli zgoraj omenjeno raziskavo, da bi se izognili takšnim in podobnim posploševanjem in pavšalnim obsodbam ter oblikovali policijsko statistiko, da bi ugotovili dejansko delikventnost tujcev.

M. Walter in M. Kubink zelo kritično razmišljata že o samem pojmu: po njujnem mnenju ne moremo govoriti o neki posebni vrsti kriminalitete. Takšno razmišljanje naj bi bilo namreč predvsem v službi kvazi družbenih interesov oz. poskusov zakriti ter zmanjšati širše probleme. Kriminaliteta tujcev naj bi bila tako indikator notranjih gospodarskih težav, saj naj bi bil odnos do tujcev odvisen od dobrega oz. slabega počutja domačinov – nezadovoljstvo pa

sproža netoleranco. Krizne razmere povečajo solidarnost znotraj večinskega naroda in sprožijo iskanje zunanega krivca. Tudi tukaj se pozornost usmeri predvsem na tiste tujce, ki so najnižje na družbeni hierarhični lestvici (MNZ: Delikventnost tujcev v Sloveniji, 1995).

Leta 2001 je bila izdelana prva javnomnenjska raziskava prav na temo ilegalnih prebežnikov. Njen namen je bilo ugotoviti stališče anketiranih do problematike ilegalnih prebežnikov, njihov osebni odnos do tujcev na splošno kot tudi do ilegalnih prebežnikov specifično.

SLIKA 6: Javnomnenjska raziskava na temo ilegalnih prebežnikov (TV-Odziv: Ilegalni prebežniki, 26. 5. 2003).

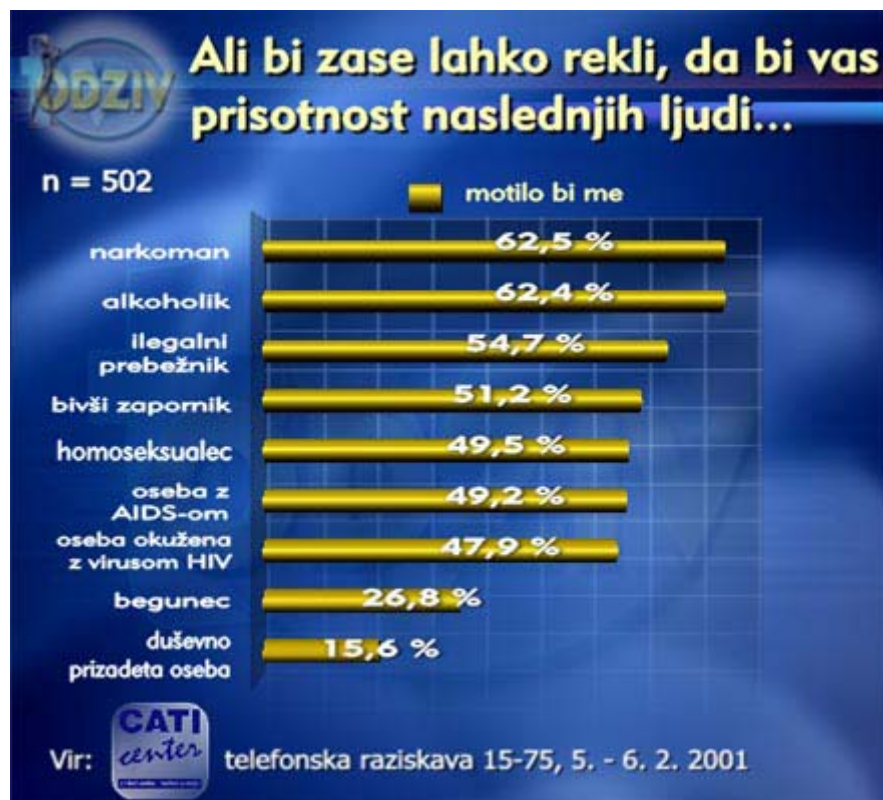

Na vprašanje, ali bi se strinjali, da v bližini njihovega doma začasno nastanijo ilegalne prebežnike, je negativno odgovorilo več kot 62 odstotkov vprašanih, slaba tretjina bi v to privolila. Po izobrazbeni strukturi bi naselitev ilegalnih prebežnikov blizu svojega doma lažje prenesli študenti in tisti z višjo ali visoko izobrazbo, težje pa ljudje z nižjo. Prej bi jih sprejeli tisti, ki zase trdijo, da niso verni.

¹⁸ Vendar je treba omeniti, da je med Slovenci še vedno močan občutek za humanitarnost. Ko je Mirovni inštitut organiziral človekoljubno akcijo (leta 2000), je bil odziv izjemen. Igrače in oblačila so prihajala iz vse Slovenije.

S tem, da bi vlada morala poostriži nadzor na meji, je soglašalo 70 odstotkov vprašanih. Dobrih 67 odstotkov se strinja tudi s tem, da bi morala policija ilegalne prebežnike takoj na meji vrniti v sosednjo državo, iz katere so prišli. Ni presenetljivo, da je med njimi največ starih od 35 do 49 let, z nižjo izobrazbo, ki se verjetno bojijo za svojo zaposlitev.

SLIKA 7: Javnomnenjska raziskava na temo ilegalnih prebežnikov (TV-Odziv: Ilegalni prebežniki, 26. 5. 2003).

Zgornja slika kaže, da več kot polovico anketiranih moti že sama prisotnost ilegalnih prebežnikov. Tako moteči niso niti bivši zaporniki.

Na uradu za intervencijo (civilno družbeno gibanje) pravijo, da so Slovenci kolektivno izgubili spomin. Prebežnike dojemajo kot kriminalce, medtem ko pozabljajo na svojo gasterbajtersko preteklost in sedanost. Javnost je skupaj z mediji kot samoumevno vzela državno informacijo, ki pravi, da smo davkoplačevalci tisti, ki vzdržujejo prebežnike. To še zdaleč ne drži. EU naj bi Sloveniji namreč namenila 11 milijonov ekujev, ki jih je država namenila financiranju prebežniškega problema. Denar torej ne more biti vzrok za nestrpnost do tujcev. Zdi se jim naravnost smešno, da se prebežniki, ki vsak posebej sodijo v določen kontekst, ukvarja policija. Sprašujejo se, kje so sociala, zdravstvo, politika. Poudarjajo tudi

podatek, da je leta 2000 za azil zaprosilo 11 tisoč tujih državljanov. Z njihovimi prošnjami pa se ukvarja šest ljudi.

5 UKREPI REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZMANJŠEVANJE IN NADZOR ILEGALNIH IMIGRACIJ

5.1 Normativno – pravna podlaga

Oblikovanje sodobne migracijske (imigracijske) politike predstavlja prednostno nalogo in hkrati pogoj za vključevanje v Evropske integracije. Seveda pa sodobna migracijska politika pomeni veliko več kot le uveljavljanje ustavnih in drugih mednarodnopravnih določb. V pravnem oziru urejata vstop, gibanje in prebivanje tujcev v Sloveniji danes Zakon o nadzoru državne meje in Zakon o tujcih. V obeh so posebej določene kazenske sankcije za nedovoljen prehod državne meje in nedovoljeno prebivanje tujca v državi.

Slovenija tudi ni podpisnica schengenskega sporazuma, zato ima državna meja z vsemi sosednjimi državami značaj »zunanje meje«, po teh načelih se izvaja tudi njena kontrola.

Mednarodne razsežnosti problematike migracij narekujejo izjemno tesno sodelovanje s tujimi vladnimi, medvladnimi in nevladnimi ter humanitarnimi organizacijami na več ravneh: pri načrtovanju azilne in migracijske politike, pri usmerjanju migracijskih tokov, odpravljanje vzrokov za ilegalne imigracije, pri programih, ki omogočajo vrnitev in reintegracijo migrantov, in drugih. Slovenija se preko Urada za priseljevanje in begunce in MNZ v te procese aktivno vključuje v okviru mednarodne organizacije sveta Evrope, EU in OZN. Morebiten sprejem in podpis schengenskega sporazuma narekuje popolno uskladitev zakonskih določb, spremembo organiziranosti in delovnih postopkov, uvedbo sodobne tehnologije, predvsem pa primerno usposobljenost zaposlenih (Organiziranost pravosodja in notranjih zadev RS, 6. 3. 2002).

Proces poenotenja politike priseljevanja v okvirih EU je prisilil evropske države k pripravi skupnih izhodišč za reševanje določenih problemov. Vzhodnoevropske države večinoma že uresničujejo standarde, ki jih določa schengenski sporazum (Poljska, Madžarska, Češka, Bolgarija in Slovenija). EU je s temi državami podpisala vrsto bilateralnih sporazumov in se na ta način zavarovala pred ilegalnim priseljevanjem (gre za t. i. sporazume o vračanju ilegalnih migrantov) (MNZ: Trendi v evropskih politikah priseljevanja, 1997).

S polnopravnim članstvom v EU bo Slovenija z »*acquis communautaire*« sprejela tudi vrsto izdelanih načel migracijske politike z izjemo tistih, ki so v avtonomni nacionalni pristojnosti,

kot je npr. sprejem delavcev, strokovnjakov ali študentov iz tretjih držav na podlagi dvostranskih sporazumov. (Resolucija o migracijski politiki RS, 6. 3. 2003).

To pomeni, da je glede na relativno kratek časovni okvir strategije vključevanja v EU potrebno usklajevanje migracijske politike z načeli policijske in varnostne politike, nato z načeli zaposlitvene, investicijske, izobraževalne, socialne in kulturne politike ter z zunanjo politiko (Medved, 1998).

5.1.1 Migracijska politika

Problematika migracij in priseljevanja je v sodobnem svetu postala tako pereča in pomembna, da ji morajo pristojni organi vsake države nenehno posvečati veliko pozornosti.

Zakon o tujcih in azilu (5. člen) določa, da mora Državni zbor RS vsaki dve leti obravnavati migracijsko problematiko in na predlog Vlade RS sprejeti resolucijo o migracijski politiki. Gre torej za programski dokument najvišjega zakonodajnega telesa v državi, v katerem določi gospodarske, socialne in druge ukrepe in dejavnosti, ki jih je treba na tem področju v državi izvajati. Resolucija pomeni oblikovanje takšne migracijske politike in je obvezen okvir in podlaga za delovanje vseh drugih organov in organizacij na tem področju.

Imigracijska politika je ena tistih politik, ki tradicionalno predstavljajo enega osnovnih atributov državne suverenosti, tako ozemeljske kot ljudske, in morda bolj kot katera koli druga zrcali podobo samorazumevanja katere države, naroda in družbe.

V nalogi bom predstavila resolucijo iz leta 1999 (državni zbor jo je sprejel 14. maja 1999), saj tista, ki bi ji morala slediti čez dve leti, še vedno ni bila sprejeta¹⁹.

¹⁹ So mi pa dejali na MNZ, da je pripravljena ter da čaka v državnem zboru.

Med dograjevanjem diplomske naloge pa je tudi le-ta bila sprejeta. Novo Resolucijo o migracijski politiki RS je Državni zbor sprejel na seji 28. novembra 2002. Sama Resolucija ne prinaša posebnih novosti, temveč je predvsem podkrepljena z novjšimi statističnimi podatki, ki pa sem jih vključila že iz drugih virov. Posebej poudarja zmanjšanje ilegalnih prehodov meja. Ti naj po vladinih ugotovitvah ne bi več ogrozili stabilnosti notranjih razmer. Resolucija omenja tudi številne dopolnitve in spremembe posameznih zakonov kot posledica usklajevanja s pravnim redom EU. Na podlagi sprejetih podzakonskih aktov je pravni red na področju azila, vstopa, gibanja in prebivanja tujcev, njihovega vračanja in izгона, zaposlovanja tujcev, nadzora državne meje in vizumskega režima ter sklepanja dvostranskih sporazumov o ponovnem sprejemu oseb usklajen s pravnim redom EU. Pravni red RS se bo moral tudi v nadaljevanju ažurno prilagajati spremembam in dopolnitvam pravnega reda EU na omenjenih področjih (Resolucija o migracijski politiki RS, 1. 4. 2003).

5.1.2 Resolucija o imigracijski politiki RS

Namen resolucije, ki je bila sprejeta 14. maja 1999, je bila določitev stališč in smeri vodenja imigracijske politike RS, ki bo v skladu z njenimi interesi ter mednarodnim in humanitarnim obveznostmi prispevala k blaginji njenih prebivalcev, družbenemu razvoju, zaščiti zdravja, varnosti in miru.

Mednarodne migracije se pojavljajo večinoma v treh oblikah, svobodne migracije posameznikov, ki po lastni volji in v okviru obstoječih zakonov spremenijo državo svojega prebivališča, kot prisilne migracije, ko ljudje bežijo bodisi kot posamezniki v strahu pred preganjanjem ali množično zaradi strahu pred kolektivnimi kršitvami človekovih pravic ali humanitarnega prava ter drugimi okoliščinami, ki jih povzročajo različni konflikti in katastrofe, ter kot nezakonite migracije, ki zadevajo prepovedane prehode meja in nedovoljeno bivanje v tuji državi. Migracijska politika mora zajeti vse tipe mednarodnih migracij, čeprav jih mora obravnavati po različnih načelih (Resolucija o imigracijski politiki RS 1999).

Resolucija pravi, da je vodenje uspešne imigracijske politike neprekinjen proces, ki zahteva stalno spremljanje migracijskih razmer doma in v svetu, ter da bo RS preprečevala nezakonite migracije zlasti s/z:

- preventivnimi ukrepi, med njimi z učinkovitim vizumskim režimom, ki bo usklajevan tudi z evropsko zunanjo in varnostno politiko
- učinkovitim nadzorom meja in mejnih prehodov
- ustreznim notranjim nadzorom
- ustrezno kaznovalno politiko
- mednarodnim informativnim, pravnim, carinskim in policijskim sodelovanjem, za preprečevanje nezakonitih migracij, še posebno tistih, povezanih s terorizmom, nezakonitim trgovanjem z mamili, tihotapljenjem ljudi in drugimi resnimi oblikami mednarodnega organiziranega kriminala.

Imigracijska politika se ne more izvajati uspešno le preko državne uprave ali policije, temveč zahteva tudi tesno sodelovanje med vladnimi organizacijami in organizacijami civilne družbe, ki imajo kljub morda različnim prednostnim nalogam in dejavnostim večinoma enake

interese. Velik del uspešnega uresničevanja imigracijske politike bo odvisen prav od sodelovanja državne uprave in lokalnih skupnosti, nevladnih in humanitarnih domačih in mednarodnih organizacij in končno vseh posameznikov družbe. To se nanaša tudi na sodelovanje s tujimi državnimi, meddržavnimi in naddržavnimi strukturami, kot so med drugim svet Evrope, schengenski sporazum in EU.

Na različnih forumih je bilo slišati različna mnenja o tem, po kom naj se zgleduje Slovenija pri oblikovanju migracijske politike. Nekateri so menili, da imajo ZDA več izkušenj in zato boljšo politiko. »Evropa zaostaja za ZDA za več desetletij,« je povedal Bojan Bugarič, državni sekretar notranjega ministrstva. S tem se je strinjal tudi profesor na ljubljanski Ekonomski fakulteti Bogomir Kovač, ki je menil, da se Slovenija mora zgledovati pri Kanadi in ZDA.

»Migracijska politika zahteva kompleksen pristop in koordinacijo, o čemer lahko EU le sanja,« je dodal. Sloveniji naj bi manjkala dolgoročni strateški pristop k reševanju migracijskih problemov. Da je sicer bila sprejeta resolucija o imigracijski politiki, a naj bi ji manjkali ostrina, analiza in dejstva, s katerimi bi lahko oblikovali bolj konkretno migracijsko politiko. Se pa vlada zaveda problema ter ga obravnava resno. Njen cilj je tudi oblikovati močnejši in celoviti Urad za migracije, ki je zdaj razdeljen na različne oddelke, ki so razdrobljene po celem mestu (Prvi forum Mirovnega inštituta, 10. 4. 2002).

5.1.3 Predpisi o tujcih in azilu

V obdobju, ko je Slovenija pridružena članica EU in ko potekajo priprave za polnopravno članstvo v njej, na številnih področjih usklajujejo slovenski pravni red z evropskim. Predpisi o tujcih in azilu, sprejeti avgusta 1999, pa pomenijo nujno potrebno pravno podlago za vodenje učinkovite in ustrezne migracijske politike v najširšem smislu. Nepričakovano veliko povečanje migracijskih pritiskov na razvite države v svetu in še posebej v Evropi, katerim se tudi Slovenija ne more izogniti, zahtevajo za njihovo obvladovanje tudi ustrezen pravni instrumentarij. Vprašanja, ki jih ureja Zakon o tujcih, so v središču pozornosti v večini razvitih evropskih držav. Področje, ki je v sedanjem času izredno aktualno in občutljivo, saj smo priče novim pojavom in trendom priseljevanja tujcev, zlasti iz nerazvitih držav v razvite ali vsaj razvitejše evropske države. Preseljevanje ljudi, zlasti zaradi iskanja boljših življenjskih razmer, je povsem običajen in znan pojav v zgodovini človeštva.

Velik porast v zadnjih letih je moč pripisati tudi političnim spremembam, ki so se v Evropi zgodile v zadnjem desetletju ter povzročile tudi sedanje trende in pojave na področju preseljevanja ljudi. Čeprav je RS za večino emigrantov zlasti iz nekaterih azijskih in afriških držav ter držav vzhodne Evrope pretežno še vedno tranzitna država, pa za druge tujce, zlasti za tiste, ki prihajajo iz držav bivše Jugoslavije, v določenem obsegu pa tudi za tujce, ki prihajajo iz nekaterih vzhodnih in južnoevropskih držav, postaja vse bolj ciljna država. Zato sta oblikovanje ustrezne migracijske politike in sprejetje ustrezne pravne ureditve izrednega pomena.

Namreč, vsaka država ima pravico predpisati pogoje priseljevanja na njeno ozemlje, obenem pa mora spoštovati na tem področju sprejete človekove pravice in svoboščine, določene v številnih konvencijah in drugih mednarodnih aktih, katerih podpisnica je tudi RS. Oblikovanje ustrezne zakonodaje na tem področju je v nacionalnem interesu Slovenije, obenem pa tudi pogoj za vključevanje Slovenije v evropske integracije. V Evropi, zlasti v ekonomsko najbolj razvitih državah EU, se je utrdilo prepričanje, da učinkovite migracijske politike ni mogoče zagotoviti znotraj posamezne države, temveč gre za vprašanja, ki zahtevajo jasno in kompatibilno mednarodno koordinacijo in sodelovanje. To pa zahteva tudi čim bolj usklajeno zakonodajo na tem področju.

Zakon o tujcih za ključna vprašanja »tujske problematike«, kot so npr. vstop v državo, vizumska politika in izdajanje vizumov ter dovoljenj za prebivanje, ukrepi proti nedovoljenemu vstopanju in prebivanju, prisilno odstranjevanje tujcev idr., uveljavlja splošno sprejeta in v državah članicah EU tudi z zakoni uveljavljena pravila. Obenem pa zakon, tako kot zakoni v državah EU, daje tujcem vsa pravna jamstva za varstvo njihovih pravic in interesov v Sloveniji in omogoča svobodo gibanja vsem, ki so v državi zakonito.

Zakon o tujcih je zasnovan tako, da je v vsebinskem pogledu skladen z zakonodajo EU na tem področju in torej primerljiv z zakoni o tujcih, ki veljajo v državah članicah EU. Zelo pomembno je, da je zakon pri tem upošteval Zakon o policiji in sprejel potrebna pooblastila za delovanje policije v zvezi s tujskimi zadevami, s čimer so se zapolnile tudi nekatere obstoječe pravne vrzeli. Z zakonom o azilu je bila begunska problematika izločena iz splošne tujske problematike. Nekdanji prehodni domovi za tujce so se reorganizirali in razdelili na dva dela – na Azilni dom in Center za odstranjevanje tujcev iz države (Rakočević, 1999).

5.1.4 *Zakon o azilu*

RS je po letu 1991 pristopila k najpomembnejšim mednarodnim konvencijam s področja človekovih pravic. To so predvsem konvencija o statusu beguncev, konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah, konvencija proti mučenju in drugim krutim in nečloveškim ali poniževalnim kaznim in ravnanju itd. Z ratifikacijo omenjenih mednarodnih aktov so ti postali del notranjega prava RS, s tem pa pravno obvezujoči za organe oblasti.

Zagotavljanje zaščite tujcem, ki so v matični državi ogroženi zaradi vere, rase, političnega prepričanja, narodnosti ali pripadnosti določeni družbeni skupini, je ena od obveznosti in dolžnosti RS, ki izhaja iz konvencije o statusu beguncev. Prav tako pa iz teh dokumentov izhaja tudi temeljna obveznost RS do spoštovanja načela nevračanja (non-refoulement), kar pomeni, da odstranitev tujca iz države, ki bi bil s tem lahko ogrožen ali podvržen mučenju in nehumanemu ravnanju, ni dovoljena.

Zavedati se je treba, da je (tudi) na račun teh sprejetih obveznosti RS postala samostojna država in da ima enakopravno mesto v mednarodni javnosti. Zato je pomislek oz. dvom o smiselnosti in potrebi po zaščiti tujcev na tem mestu popolnoma odveč. To je dejstvo, ki ne dopušča izjem, organi oblasti pa morajo to upoštevati pri svojem delu. Tako pri sprejemanju zakonodaje in njeni implementaciji v praksi kot pri načrtovanju porabe sredstev iz državnega proračuna (Varnost: (Ne)vloga "azila" v boju zoper ilegalne migracije, 2002).

ZOA je bil sprejet konec julija 1999 ter je pomembna novost v pravni ureditvi. Dotlej so bila vprašanja azila²⁰ in beguncev v pravnem pogledu relativno slabo in pomanjkljivo urejena z nekaj členi v Zakonu o tujcih.

Število ljudi, ki iz takšnih ali drugačnih razlogov iščejo zaščito, po vsem svetu skokovito narašča. Zaradi tega je razumljivo, da se na tem področju pojavljajo novi problemi, ki zahtevajo tudi ustrezne pravne rešitve.

Problematika priseljevanja in migracij, ki ima korenine predvsem v težkih gospodarskih in socialnih razmerah, v katerih živijo ljudje v številnih, zlasti nerazvitih državah po svetu,

²⁰ Sam azil je zaščita, ki se v RS daje tujcem. Status begunca oz. pravica do azila se mu prizna iz razlogov, določenih v ženevski konvenciji, pa tudi iz humanitarnih razlogov. Priznanje azila in status begunca sta torej na neki način sinonimna pravna pojma (Rakočević, 2000).

postaja v sedanjem času eden ključnih problemov sodobnega sveta, saj z razsežnostmi, ki jih dobiva, daleč presega vsa dosedanja predvidevanja in predstave o tem.

Za razliko od ekonomskih in socialnih migracij in priseljevanja pa gre pri azilu za univerzalno človekovo pravico, ki zadeva posameznika – begunca, ki je zapustil svojo državo, da bi se izognil političnemu, rasnemu, verskemu, narodnostnemu ali podobnem preganjanju. Pravica do azila je zapisana v 14. členu splošne deklaracije o človekovih pravicah, podrobneje pa je obravnavana v številnih konvencijah in mednarodnih listinah.

RS je pravico do azila sprejela in zapisala kot ustavno pravico v 48. členu Ustave RS: »V mejah zakona je priznana pravica pribežališča tujim državljanom in osebam brez državljanstva, ki so preganjane zaradi zavzemanja za človekove pravice in temeljne svoboščine« (Rakočevič, 1999).

Učinkovit azilni sistem²¹ naj bi po eni strani preprečeval zlorabe zlasti tistih, ki se selijo zaradi ekonomskih, socialnih in drugih razlogov, po drugi pa zagotavljal pomoč in zatočišče vsem, ki so do tega upravičeni kot dejanski begunci.

Dejstvo je namreč, da morajo ljudje, ki so iz svoje države dejansko pobegnili zaradi strahu pred preganjanjem, vse prepogosto čakali nesorazmerno dolgo, da se v azilnem postopku odloči o njihovi usodi; po drugi strani pa številni ekonomski migranti in posamezniki, ki nezakonito vstopijo v državo, zlorablajo institucijo azila s tem, da zanj neupravičeno zaprošajo in tako odlagajo svojo odstranitev iz države (Rakočevič, 1999).

Pravico do azila je treba razlikovati tudi od začasnega zatočišča, ki se v skladu z Zakonom o začasnem zatočišču daje osebam, ki množično prihajajo iz držav, kjer so posebne razmere, kot so vojna, okupacija, množične kršitve človekovih pravic in podobno, in iščejo pomoč in zaščito praviloma le za čas, dokler trajajo takšne razmere (Rakočevič, 1999).

Azil in začasno zatočišče se razlikujeta tudi glede načinov in postopkov dodeljevanja, trajanja ter statusa prizadetih oseb. Posebej je treba poudariti, da je Slovenija ena redkih držav, ki je uzakonila zaščito takšnih oseb ter določila postopek za njihov sprejem, njihove pravice in dolžnosti, saj so za razliko od azila glede pravne ureditve začasnega zatočišča in statusa oseb,

²¹ Ne glede na to, da ZOA velja le nekaj let, so bile sprejete že nekatere spremembe in dopolnitve. Konec leta 2000 je bila sprejeta dopolnitev, ki se nanaša na institut varne tretje države in na določilo o omejitvi gibanja prosilcev za azil. V juliju leta 2001 je bil spremenjen še v večjem obsegu (Varnost: (Ne)vloga "azila" v boju zoper ilegalne migracije, 2002).

ki iščejo takšno zatočišče, tudi niso bili sprejeti obvezni mednarodni instrumenti. Obstajajo le priporočila Izvršnega komiteja Visokega komisariata ZN za begunce o ravnanju držav pri množičnih vstopih tujih državljanov.

Pri nas velik problem predstavlja predolgo trajanje postopkov za pridobitev azila (v povprečju skoraj 2,5 leta). Tako so prosilci za azil nesorazmerno dolgo v negotovosti glede njihove usode in položaja, poleg tega pa to tudi državi po nepotrebnem povzroča prevelike stroške (Rakočevič, 1999).

Zakon o azilu pomeni tudi pravno uskladitev slovenske zakonodaje z zakonodajo držav članic EU.²²

Za države imigracije je prošnja za azil najdražji način imigracije, kar je v javnosti okrepilo že obstoječa protiimigrantska razpoloženja in vse bolj radikalne oblike ksenofobije, ki temeljijo na prepričanju, da migranti in zlasti »lažni begunci«²³ prihajajo »izkoriščat našo državo blaginje«. Državljanji namreč zelo težko sprejemajo nove davčne obveznosti. (Mesić, 1993)

Posebna težava azilnega prava je torej problem zlorabe azilnih postopkov. Številni ekonomski migranti in drugi tujci, ki nezakonito vstopajo v določeno državo, prosijo za azil predvsem zato, da odložijo ali celo preprečijo svojo odstranitev iz države. To med drugim tudi otežuje hitro in učinkovito priznanje zaščite tistim, ki so do nje dejansko upravičeni. Vsak begunec je najprej prosilec za azil in kot tak deležen enakega obravnavanja. Vsakemu, ki ob vstopu v Slovenijo (tudi če je nezakonito vstopil) izjavi, da namerava zaprositi za azil, se mora dovoliti vstop v državo in ga obravnavati kot prosilca za azil. Le-tem so zagotovljene določene pravice, med katerimi je gotovo najpomembnejša pravica prebivanja na ozemlju Slovenije, dokler postopek za pridobitev azila ni pravnomočno končan. Na ta način torej lahko vsak tujec, ki je ilegalno vstopil na ozemlje RS, vsaj za čas teka azilnega postopka zase izsili pravice prosilca za azil (Rakočevič, 2000).

²² Za ilustracijo: v RS je v letu 1995 zaprosilo za azil vsega 6 oseb, v letu 1996 30 oseb, v letu 1997 72 oseb, v letu 1998 506 oseb, v letu 1999 pa že kar 790 oseb (Rakočevič, 2000).

V letu 2000 je za azil zaprosilo 9244 tujcev, kar je Slovenijo postavilo na prvo mesto glede na število prebivalcev v evropskem merilu. V zadnjem letu je za azil zaprosilo 1511 tujcev. Občutno zmanjšanje števila prošenj za azil je predvsem posledica uvedbe vizumov za državljane Irana za vstop v BiH, ki so bili v letu 2000 med najštevilčnejšimi prosilci za azil v Sloveniji. Prav tako pa je policija v svojih akcijah uspešno ujela nekatere "glavne" organizatorje ilegalnih prehodov čez državno mejo, kar je imelo za posledico zmanjšanje tovrstnih prehodov državne meje in posledično tudi zmanjšanje števila prosilcev za azil (Varnost: (Ne)vloga "azila" v boju zoper ilegalne migracije, 2002).

Azil pa daje RS tujcem, ki zaprosijo za zaščito iz razlogov, določenih v konvenciji o statusu beguncev in protokolu o statusu beguncev (Rakočevič, 2000).

Poglavje potrjuje še tretjo zastavljeno hipotezo o usklajenosti našega pravnega reda in imigracijske politike z evropsko. Na nekaterih področjih so že povsem implementirani evropski standardi, na drugih ta proces še poteka.

5.2 Institucije in ukrepi za zmanjševanje in nadzor ilegalnih migracij

Pri varovanju državne meje in preprečevanju nedovoljenih migracij je policiji v sodelovanju s pristojnimi enotami MNZ ter MZZ uspelo ustaviti množične nedovoljene prehode čez državno mejo. Izvedeni so bili številni ukrepi, ki so povečali "ceno" nedovoljenega prehajanja ozemlja Republike Slovenije. Ukrepi so bili usmerjeni predvsem proti osebam, ki so se ukvarjale s tihotapljenjem ljudi čez državno mejo.

Velika pozornost je bila namenjena tudi vračanju ilegalnih prebežnikov po sporazumih o vračanju. Uredilo se je nastanjanje tujcev, ki so bili v postopku za prisilno odstranitev iz države. Začela se je adaptacija objekta za strožji policijski nadzor in bodočega centra za tujce na Velikem Otoku pri Postojni, pridobljene pa so bile tudi nove nastanitvene zmogljivosti v Vidoncih.

V okviru usklajevanja dela slovenske policije s schengenskimi standardi je bil uspešno končan twining projekt vzpostavitve učinkovitega sistema nadzora državne meje II. Policija je začela te standarde postopno uvajati pri varovanju bodoče zunanje meje Evropske unije. Pripravljeni so bili tudi predlogi novega zakona o nadzoru državne meje in mednarodnih sporazumov s tega področja.

Sicer je vlada januarja lani ocenila, da nedovoljeno prehajanje državne meje ogroža stabilnost varnostnih razmer in da je potrebno bistveno bolj okrepiti ekipe in tehniko za t. i. neposredni nadzor nad mejo. Zaradi učinkovitega vračanja prijatih tujcev sosednjim varnostnim organom je postal temeljni cilj varovati državno mejo čim bližje mejni črti.

V varovanje državne meje se je v večji meri vključevalo vodnike službenih psov in policiste konjenike, uprava kriminalistične policije pa je okrepila odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj, povezanih z ilegalnimi migracijami. Vse te dejavnosti so bilečasne narave, posledica pa znatno povečanje stroškov, ki si nastali z varovanjem državne meje.

Pri zagotavljanju varnosti državne meje si je policija prizadevala uspešno izpolnjevati naloge, ki si jih je zastavila pri kontroli prehajanja na mejnih prehodih, pri varovanju zelene in modre meje ter nadzoru nad gibanjem in prebivanjem tujcev v notranjosti države. Pri tem je

sodelovala s tujimi varnostnimi organi, kar je bilo še posebej pomembno zaradi izrednega naraščanja nedovoljenih prehodov čez državno mejo, predvsem zunaj mejnih prehodov. Velik del dejavnosti na tem področju je bil namenjen tudi izpolnitvi pogojev za vstop Slovenije v Evropsko unijo.

5.2.1 Ustanovitev specializirane enote

Po sodnem letu, kar se tiče ilegalnih imigracij, so se v policiji odločili, da bodo takoj ustanovili specializirano enoto za nadzor državne meje in s tem ustvarili možnost, da na eni strani izboljšajo kakovost nadzora državne meje, na drugi pa z njenimi pripadniki zagotovijo neposredno pomoč in podporo tam, kjer bo to zaradi izstopajoče problematike najbolj potrebno.

V konceptu, katerega namen je vzpostavitev učinkovitega sistema nadzora državne meje, je bila temeljna naloga enote sicer izvajanje t. i. izravnalnih ukrepov po uveljavitvi "Schengena" v RS. Seveda bo tudi potem enota opravljala naloge, ki so že določene.

Temeljne naloge:

- poostreni, načrtovani in/ali "ad hoc" ciljni nadzori državne meje, v obmejnem območju in notranjosti države
- odkrivanje čezmejne kriminalitete
- odkrivanje ilegalnih imigrantov in vodnikov
- odkrivanje tihotapstva mamil, orožja, streliva in ukradenih vozil
- odkrivanje uporabe ponarejenih, prenašenih, tujih listin
- pomoč policijskim upravam pri nadzoru državne meje, kjer to narekuje varnostna problematika
- policijske naloge pri nadzoru državne meje, za katere so poleg slošnih potrebne tudi posebne veščine ali znanja ter specialna oprema, ali jih je potrebno izvajati usklajeno z državne ravni, kot so: nadzor državne meje z optoelektronskimi sistemi ali pregledi prevoznih sredstev z elektronskimi in fiberoptičnimi napravami

- sodelovanje pri izvedbi usposabljanj za posebne veščine ali znanja, ki spadajo v njeno neposredno delovno področje
- skrb za vzdrževanje, racionalno uporabo ter preizkuse tehnične opreme in sredstev, ki jih ima enota v uporabi
- sodelovanje pri pripravi načrta nabav tehnične opreme enote, pri pripravi sistematizacije in standardizacije materialno-tehničnih sredstev in opreme enote
- po potrebi vključevanja v opravljanje drugih temeljnih policijskih nalog.

Po začetku izvajanja "Schengena" v Sloveniji bo ta enota predvsem izvajala izravnalne ukrepe, in sicer zlasti na notranji meji in v notranjosti države, po potrebi pa tudi na zunanji meji ter v obmejnem območju. Temeljna oblika dela enote bo delo v šestih skupinah, v vsaki bodo 4 policisti, ki bodo izbrani na podlagi internega razpisa in ustreznega selekcijskega postopka. (specializirana enota za nadzor državne meje je pričela z delom junija 2002) (Varnost: Specializirana enota za nadzor državne meje, 2002).

5.2.2 Podarjena oprema zveznega ministrstva za notranje zadeve republike

Nemčije

V Uradnem listu RS – Mednarodne pogodbe, št. 10/2000, dne 21. 4. 2000, je bil objavljen sporazum med Ministrstvom za notranje zadeve RS in Zveznim Ministrstvom za notranje zadeve Zvezne republike Nemčije o izvajanju pomoči pri opremljanju v obdobju 1999 do 2002.

Na podlagi navedenega sporazuma je Zvezno Ministrstvo za notranje zadeve Zvezne republike Nemčije v letu 2001 odobrilo pomoč pri opremljanju slovenske policije, v višini 200.000 DEM. Ob tem so izrazili željo, da bi financirali konkreten projekt. Predstavljen jim je bil projekt ustanovitve Specializirane enote za nadzor državne meje, nad katerim so bili takoj navdušeni in so predlagali, da se sredstva namenijo za opremljanje te enote.

V okviru teka dogovora so nam podarili:

- 2 kombinirani vozili znamke VW Transporter
- 4 osebne avtomobile, od tega 2 VW golfa karavan in 2 škodi octavii karavan (vsa vozila imajo štirikolesni pogon)
- 6 naprav za nočno opazovanje
- 3 komplete za preglede vozil, ki vsebujejo endoskop, detektor tihotapskega blaga, laserski merilec razdalj.

Manjši del sredstev, ki je nastal od nabave opreme, pa je namenjen izobraževanju (Varnost: Podarjena oprema zveznega ministrstva za notranje zadeve republike Nemčije, 2002).

Na tem mestu gre omeniti še program Phare. Viri Phare so finančna pomoč EU za različne projekte. Tukaj se je črpal denar za izgradnjo novega azilnega doma na Viču, za twining projekte, različna usposabljanja, nabavo informacijske in tehnične opreme, izgradnjo računalniške opreme, izgradnjo računalniškega omrežja na policijskih postajah itd (Tehnična pomoč EU iz programov Phare, 6. 3. 2002).

5.2.3 Twining – projekt partnerskega sodelovanja

Gre za eno obliko od partnerskega sodelovanja med članico ali članicami EU in državo kandidatko za vstop v EU. Na podlagi razpisa Evropske komisije sta za to področje (področje organiziranega kriminala) postali naši partnerici Italija in Španija; Italija ima vlogo vodilnega (senior) partnerja, Španija pa je prevzela vlogo asistenta oz. junior partnerja.²³

Projekt vodi Martin Vrančič, pomočnik direktorja uprave kriminalistične policije GPU, ki je odgovoren tudi za izvedbo partnerskega sodelovanja z italijansko in špansko stranjo, kot predpristopni svetovalec pa mu pomaga italijanski višji sodnik Antonio De Nicolo.

Projekt obsega priprave kandidatke za vstop v EU in se deli na naslednje tri podprojekte:

²³ Pred tem je slovenska policija izvedla v sodelovanju z avstrijskimi in nemškimi strokovnjaki t. i. twinning projekt, ki se imenuje Vzpostavitev učinkovitega sistema za nadzor državne meje. Projekt je bil razdeljen na več področij, od teh pa je bilo najpomembnejše področje vzpostavitve in prilagoditve informacijskega in telekomunikacijskega sistema policije zahtevam, ki izhajajo iz schengenskega sporazuma (Twinning project, 8. 5. 2002).

področje prilagajanja zakonodaje; gre za harmonizacijo zakonodaje EU na področju organizirane kriminalitete. Ta podprojekt je razdeljen v štiri sklope:

1. zaseg in zaplomba premoženja;
2. zaščita prič in skesancev;
3. organizirani kriminal kriminalnih združb;
4. posebne metode in sredstva dela.
5. priprava policijske strategije na področju organiziranega kriminala; pri tem gre tudi za pripravo osnutka nacionalnega policijskega programa za boj proti organizirani kriminaliteti.

Definiranih je bilo sedem področij, ki zadevajo organizirano kriminaliteto:

1. preprečevanje korupcije;
2. preprečevanje pranja denarja;
3. zaščita finančnih interesov Slovenije in EU;
4. ponarejanje in razpečevanje denarja s poudarkom na prihodu nove evropske valute – evra;
5. nedovoljena trgovina s prepovedanimi drogami;
6. ekstremno nasilje in terorizem;
7. tihotapstvo in trgovina z ljudmi.
8. izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje na področju organiziranega kriminala; definiranje in priprava programov za izobraževanje na področju organiziranega kriminala in trening slovenskih strokovnjakov, ki bodo tudi kasneje izvajali usposabljanja na tem področju.

Posamezne dejavnosti v vsakem podprojektu so razdeljene na tri faze:

- **prva faza:** delovne podskupine so se seznanile z zahtevnostjo schengenskega pravnega reda na tem področju in pregledale naše zmogljivosti in pomanjkljivosti.

Opraviti je bilo analizo potreb oz. ugotoviti razkorak med obstoječim stanjem in tistim, ki ga je potrebno doseči. Ta faza traja tri mesece.

- **druga faza:** pomeni konkretno delo na posameznih področjih in poteka preko delavnic, seminarjev in študijskih obiskov ter pripravo poročil za spremembe. Ta faza traja približno osem mesecev.
- **tretja faza:** evalvacija dela in zaključno poročilo. Vsebuje rezultate vseh treh podprojektov in vsa priporočila, predloge osnutkov posameznih sprememb, priporočila pri zakonodaji, strategijah ter izobraževanju (Varnost: Twinning za področje organiziranega kriminala, 2002).

5.2.4 *Konference*

Problematiko so obravnavali pogosto tudi ministri notranjih zadev na medsebojnih srečanjih. Eno takšnih je bilo tudi regionalno srečanje ministrov za notranje zadeve R Avstrije, Hrvaške, Italije, Madžarske in Slovenije na Brdu, 1. 10. 2001. Na konferenci je prisostvoval tudi minister za notranje zadeve Kraljevine Belgije, ki je takrat predsedovala uniji.

V skupni deklaraciji so zapisali, da je bil namen konference vzpodbuditi in ojačati že tradicionalno dobro sodelovanje sosednjih držav v smislu oblikovanja skupne migracijske in azilne politike EU, poiskati in oblikovati učinkovite oblike regionalnega in bilateralnega sodelovanja pri zajezitvi ilegalnih migracijskih tokov. Poudarek je bil tudi na intenzivnejši izmenjavi podatkov, tesnem sodelovanju med azilnimi in policijskimi organi in učinkovitem izvajanju obstoječih instrumentov.

Povečane nekontrolirane migracije, ki so se razširile po teritoriju sodelujočih držav, posebej t. i. "balkanska pot", so resen problem, ki poleg regionalnega sodelovanja zahteva tudi širše mednarodnega.

Ukrepi, ki jih je potrebno izvesti na področju migracije in azila (zapisano v skupni izjavi):

1. regionalna raven:
 - opredelitev enotnih kriterijev in metodologij za spremljanje in pravilno vrednotenje nezakonitih migracijskih tokov z ozirom na varnostne potrebe;

- izmenjava informacij o dopolnilih k zakonom na področju vstopa in bivanja tujcev na območju držav udeleženk in izmenjava informacij o viznih politikah;
- uporaba nacionalnih kontaktnih točk za redno in strukturirano izmenjavo informacij o migracijskih gibanjih
- uporaba “oficirjev za zvezo” v državah udeleženkah za izmenjavo podatkov, ki jih določa ta skupna izjava;
- krepitev čezmejnega bilateralnega sodelovanja (podpisani sporazumi), zlasti kar zadeva nadzor državnih meja;
- vzpostavitev sistema hitrega opozarjanja v primerih, ko velike skupine tujcev nezakonito prehajajo mejo;
- načrtovanje načinov in oblik delovanja skupnih patrolnih služb, tudi na vlakih, tako v bližini meja Avstrije, Hrvaške, Madžarske, Italije in Slovenije s tretjimi državami kot na mejah držav, ki sodelujejo v tej pobudi;
- sodelovanje med sodelujočimi državami v repatriaciji tujcev, ki so jim pristojni organi teh držav vročili nalog za izgon;
- oblikovanje vzajemne podpore med državami udeleženkami v zvezi s sporazumi o prevzemu oseb na državni meji z državami izvora;
- organiziranje delavnic o stanju na področju človekovih pravic v državah izvora azilantov, na katerih sodelujejo uradniki za azil, ki jim je zaupana naloga, da določijo, ali prosilci izpolnjujejo pogoje ali ne;
- poznavanje pomembnosti pospešenih azilnih postopkov za prosilce za azil, ki za azil zaprosijo iz drugih razlogov in ne zato, ker iščejo zaščito v konkretni državi, in učinkovito izvajanje obstoječih inštrumentov, kot na primer dublinska konvencija in bilateralni sporazumi o sprejemu oseb na državni meji.

2. spremljevalne aktivnosti na mednarodni ravni:

- seznanjanje s trendi (nezakonitih) migracijskih tokov v državah jugovzhodne Evrope, skozi katere ti tokovi potekajo;
- priprava programov tehnične pomoči državam, skozi katere potekajo nezakoniti migracijski tokovi, na vladni bilateralni ravni med državami članicami Evropske unije in tranzitnimi državami ter kot del programov EU, transatlantskega dialoga in pakta stabilnosti;
- priprava teoretičnih izhodišč za znanstveno-raziskovalni projekt na področju migracij;
- posveti na nacionalni ravni in na ravni EU z mednarodnimi organizacijami (UNHCR, Mednarodna organizacija za migracije) z namenom dvigovanja zavesti o problemih azila;
- podpora dostopu do virov sekretariata Medvladne konference za redno izmenjavo statistike in podatkov o azilantih;
- pomoč z informacijami: o razvoju migracijske in azilne politike, o ukrepih, o oblikovanju skupnih pravil za nadzor meja, o aktivnostih za boj proti nezakoniti migraciji, na prvem mestu na področju trgovine z belim blagom in tihotapstva ljudi.

Za konec so zapisali, da se bo število ilegalnih migracij znatno zmanjšalo ob sprejetju in implementaciji “*acquis communautaire*”, azilne politike, “učinkovite” kontrole in vizne politike do neevropskih držav zlasti v JV Evropi, skozi katere se pretaka največ prebežnikov (Regional Ministerial Conference on Migration, 6. 3. 2002).

6 SKLEP IN VERIFIKACIJA HIPOTEZ

Evropa je v zadnjem desetletju izkusila temeljito politično, ekonomsko-socialno in varnostno preobrazbo. Varnostna razsežnost ni več mogočna prioriteta, kot je veljalo v času hladne vojne, ostaja pa pomembna pri zagotavljanju ugodne klime za politični in gospodarski razvoj. Evropa ni več glavno območje konfrontacije velesil. Možnost obsežnega vojaškega konflikta na evropskih tleh je postala zelo oddaljena, malo verjetna. Pomeni, da se je narava ogroženosti v Evropi spremenila. Vojaška ogroženost se umika, v ospredje pa stopajo drugi viri ogrožanja držav. Nekontrolirani migracijski tokovi so tako eni od njih. V marsikaterem segmentu lahko negativno vplivajo tako na državo kot na družbo in celotno regijo. Povzročajo nepredvidene stroške ter z ilegalnim zaposlovanjem destabilizacijo trga delovne sile. Slednje je še posebej prisotno na jugu Evrope – v Španiji, Portugalski, Italiji in Grčiji. Lahko ogrozijo zdravje domačinov, kar posebej občuti tisti del prebivalstva, ki z migranti pride v neposreden stik. V Evropi je zagotovo najbolj varnostno problematični segment ilegalnih migracij organizirani kriminal (še posebej v primeru trgovine z ljudmi). Tihotapljenje in trgovina z ljudmi ni edina kriminalna dejavnost teh organiziranih kriminalnih združb. Denar, zaslužen na plečih migrantov, investirajo v druge, še bolj ogrožajoče dejavnosti (droge, orožje). Skratka, več ilegalnih imigrantov v Evropi pomeni večjo prisotnost organiziranega kriminala, kar viša stopnjo ksenofobije pri domačem prebivalstvu in večja ogroženost Evrope. Tako je evropska varnost zaradi ilegalnih imigracij bolj ogrožena, kot če le-teh ne bi bilo. Vendar je to problem, ki ga Evropa sproti zajezuje in zatorej danes ni bojazni, da bi eskaliral v grožnjo.

In Slovenija. Ilegalne imigracije so kompleksen globalni družbeni pojav, ki negativno vpliva tudi na Slovenijo. Notranji minister Rado Bohinc je ob koncu leta 2000 (takrat so ilegalni prehodi meje v primerjavi z letom 1999 narasli kar za 91 %) dejal, da nedovoljeno prehajanje državne meje ogroža stabilnost notranjih razmer, in če bi se takšno stanje nadeljevalo, bi to lahko pomenilo ogrožanje nacionalne varnosti Slovenije.

Kakorkoli, takšno stanje se ni nadaljevalo, pa bi lahko s tega pogleda sklepali, da slovenska nacionalna varnost ni bila nikoli ogrožena zaradi problema nelegalnih prehodov meja. Nedelo je 6. 4. 2003 objavilo, da je bilo leta 2002 le 6926 primerov nedovoljenih prehodov čez državno mejo, kar je pa še 66,8 % manj kot leta 2001. Med prebežniki in begunci je najbolj upadlo število ljudi iz Romunije, Turčije in Iraka, najbolj pa povečalo iz Makedonije, Srbije in Črne gore.

Nezanemarljivo je tudi dejstvo, da je Slovenija še vedno za večino le tranzitna država. Medtem ko imajo ilegalni imigranti v ciljni državi negativen vpliv (v obeh primerih – ko so prijete in pred tem), v tranzitni ni tako. Če oblasti ilegalnih imigrantov niso prijete, oni tako rekoč ne obstajajo, država z njimi nima stroškov in težav, saj kmalu "izginejo" dalje na zahod.

Med nastajanjem naloge sem potrdila vse štiri hipoteze.

Hipoteza št. 1 zahteva najobširnejši odgovor. Nedvomno smo zaradi prisotnosti ilegalnih prehodov meja in z njimi povezanimi kaznivimi dejanji bolj ogroženi, kot če le-teh ne bi bilo. Toda, ali je s tem ogrožena naša nacionalna varnost?

Ugotovili smo, da je na povečanje nedovoljenih prehodov državne meje slovenska policija odgovorila z vrsto ukrepov za večji nadzor in varnost državne meje. Območja, preko katerih je bil val ilegalcev največji, so dodatno varovana. Bolj kot ekonomska grožnja so v Sloveniji prišle do izraza družbene napetosti v zvezi z lokacijo nastanitvenih centrov za ilegalne migrante, predvsem med lokalnimi oblastmi in državo, ter pritožbe prebivalcev okolice CT in AD na Celovski v Ljubljani. Problematici so organizatorji tihotapljenja ljudi čez državne meje, ki se poleg tega pogosto ukvarjajo še z nedovoljenim prometom z orožjem in mamili. Nekatera kazniva dejanja storijo tudi sami ilegalci, saj so posebno v obmejnih krajih prijavljene številne kraje motornih vozil in oblačil ter hrane in podobnih dobrin. Nekatera motorna vozila so nato najdena ob slovensko-italijanski meji. K temu je prišteti še povečano število ugotovljenih kršitev vdajanja prostituciji s strani tujih državljanek in sumov, da se organizatorji ukvarjajo tudi z zvodništvo in posredovanjem pri prostituciji.

Zatorej ilegalne imigracije nedvomno vplivajo na stabilnost notranjih razmer v Sloveniji. Nedvomno prinašajo vrsto nelegalnosti, a vendar si upam trditi, da nacionalna varnost zaradi tega ni ogrožena ter da se slovenska policija dokaj uspešno sooča s problemi, ki nastajajo zaradi nedovoljenih prehodov državne meje.

Lahko pa je ogrožena individualna varnost nekaterih državljanov Slovenije. Čeprav je težko dokazati, kolikšna je dejanska ogroženost ter da ne gre morda zgolj za direkten vpliv ilegalnih migracij na majhen del slovenske populacije.

Z vidika nacionalne varnosti je vitalnega pomena vzpostavitev trdnega ravnovesja med migracijami in varnostjo, saj moramo kljub novim priseljevanjem tudi v prihodnje zagotavljati finančna sredstva, kadre in druge potrebne vire, s katerimi bi vzpostavili sistem,

ki bi bil sposoben odreagirati tudi v situacijah, kakršno smo imeli v letu 2000. Navsezadnje je to naša obveza do EU, h kateri pridružitev je naš nacionalni interes.

Potrjena je bila tudi hipoteza št. 2, ki pravi da je nacionalna struktura ilegalnih imigrantov v Sloveniji in EU podobna. Razlog za slednje je tudi dejstvo, da je Slovenija še vedno za mnoge "prišleke" le tranzitna država. Imamo pa zaradi naše lege in zgodovine več "ilegalcev" z območja bivše Jugoslavije.

Že uvodoma sem dejala, da Slovenija zaradi svoje majhnosti ter določene ekonomske razvitosti nima potencialov za množično, neselecionirano priseljevanje. Zatorej politika priseljevanja mora ostati selektivna in nadzorovana. To od naše države zahteva tudi pozicija pridružene članice EU in s tem sprejemanje in uveljavljanje načel in norm bodoče skupne zakonodaje na tem področju. Zato sem tudi potrdila hipotezo št. 3, ki pravi, da je slovenska imigracijska politika usklajena z evropsko. Na področjih, kjer morda ni tako, pa so procesi usklajevanja še v teku.

Zadnja oz. hipoteza št. 4, kjer sem postavila trditev, da je ilegalni prestop meje lahko obravnavan kot prekršek ali kaznivo dejanje, sem potrdila v četrtem poglavju. Namreč, vsak posameznik, ki se izogne mejni kontroli, s tem stori prekršek oz. krši predpise. Takoj ko gre za tihotapljenje ljudi čez mejo ali trgovino z ljudmi, pa govorimo o kaznivem dejanju. In problem ilegalnih imigracij niso toliko prebežniki, ki bežijo iz svojih držav, temveč organizatorji in izvajalci. Člani kriminalnih združb, ki izkoriščajo prebežnike, jih spravljajo v suženjska razmerja, z njimi nečloveško ravnaajo pri prevozih, ženske in dekleta tudi posiljujejo in podobno. Na račun ljudi v eksistencialni stiski bogato služijo, kar je že moralno zelo sporno.

Torej, na podlagi minulih dogajanj in sedanjega stanja na področju migracij lahko z gotovostjo trdimo, da se bodo legalne in ilegalne imigracije nadaljevale, tako na prostoru držav članic EU kot na območju RS. Namreč, politični nemiri, nestabilnost, ekološke katastrofe, slabe ekonomske razmere, splošno pomanjkanje zaupanja ljudi v prihodnost pogojujejo potencialno večjo naklonjenost izseljevanju. Še več. Slovenija namreč vse bolj postaja ciljna država različnih imigrantskih skupin, z vstopom v EU pa bo morala prevzeti še nevhvaležno breme nadzora na svojih in hkrati zunanjih mejah EU ter tako opravljati vlogo stražarja "evropske trdnjave".

7 SEZNAM VIROV

7.1 *Knjige*

1. Geddes, Andrew (2000) Immigration and European integration: Towards a fortress Europe? Manchester: Manchester University Press.
2. Castles, Stephen (2000) Ethnicity and globalization: From migrant worker to transnational citizen: London: SAGE Publications.
3. Nugent, Neill (1999, četrta izdaja) The government and politics of the EU. London: The MacMillan Press Ltd.
4. Pajnik, Mojca in Lesjak-Tušek, Petra in Gregorčič, Marta (2001) Prebežniki, kdo ste? Ljubljana: Mirovni inštitut.
5. Milohnić, Aldo (2001) Evropski vratarji. Ljubljana: Mirovni inštitut.
6. Rubio-Marin, Ruth (2000) Immigration as a democratic challenge. United Kingdom: Cambridge University Press.
7. Bader, Veit (1997) Citizenship and Exclusion. Macmillan: St. Martin's Press.
8. Juss, Satvinder S. (1993) Immigration, Nationality and Citizenship. Great Britain: Biddles Ltd.
9. Regional Ministerial Conference on Migration 1. 10. 2001 (2001). Brdo pri Kranju: MNZ.
10. Migracijski pritiski na Slovenijo (1993). Ljubljana: MNZ.
11. Trendi evropskega priseljevanja (1997). Ljubljana: MNZ.
12. Migracije (1997). Ljubljana: MNZ.
13. Delikventnost tujcev v Sloveniji v letih 1993/1994 (1995). Ljubljana: Urad za analitiko: MNZ.
14. Mlekuž, Karin (2001) Imigrantska politika EU: diplomatska naloga. Ljubljana: FDV.

15. Gregori, Nina (2000) Normativna ureditev imigracijske politike v RS: diplomska naloga. Ljubljana: FDV.
16. Kurnik, Gorazd (2002) Vpliv ilegalnih migracij na evropsko varnost: diplomska naloga. Ljubljana: FDV.
17. Buzan, Barry (1991) People, States and Fear. New York, London, Toronto, Sydney, Tokio & Singapur: Harvester Wheatsheaf.
18. Čeh, Dejan (2000) Množične migracije kot nacionalno-varnostni problem: diplomska naloga. Diplomska naloga: FDV.
19. Malešič, Marjan (2002) Nacionalna in mednarodna varnost. Ljubljana: FDV.
20. Prezelj, Iztok (2000) Varnost sodobne družbe kot večdimenzionalni pojav: magistrska naloga. Ljubljana: FDV.
21. Vukan, Branko (2000) Povečani imigracijski tokovi v RS: Potreba po znanju tujih jezikov za uspešno izvedbo policijskih postopkov pri obravnavanju ilegalcev: diplomska naloga.
22. Cesarani, David (1996) Citizenship, nationality and migration in Europe. London, New York: Routledge.
23. Dummett, Michael (2001) On Immigration and Refugees. ZDA in Kanada: Routledge.
24. Center Sveta Evrope, NUK, UNHCR (1999) Izbrani dokumenti o zaščiti tujcev, prosilcev azila in beguncev. Ljubljana: SIMČIČ.
25. Popov, Jurij (2002) Trgovina z ljudmi. Ljubljana: Simčič.
26. Grizold, Anton (1999a) Evropska varnost. Ljubljana: FDV.
27. Selm-Thoburn, Joanne (1998) Refugee protection in Europe. Great Britain : MPG Books.
28. Grizold, Anton (1999b) Obrambni sistem republike Slovenije. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
29. Kartzenstein, Peter J. (1996) The culture of national security. Columbia University Press. New York

30. Mousis, Nicolas (1999) Evropska unija. Littera picta, Ljubljana.

7.2 Uradni dokumenti in zakoni

1. Uradni list RS (1997) Predpisi o državljanih in tujcih z uvodnimi pojasnili Alenke Mesojedec Pervinšek. Ljubljana.
2. Uradni list RS (1999) Predpisi o tujcih in azilu s komentarjem mag. Slobodana Rakočevića. Ljubljana.
3. Zakon o policiji (1998) Ljubljana: MNZ.
4. Uradni list RS (2002) Zakon o kazenskem postopku z uvodnim komentarjem dr. Zvonka Fišerja in stvarnim kazalom dr. Vida Jakulina. Ljubljana.
5. Deisinger, Mitja (2002) Kazenski zakonik s komentarjem mag. Mitje Deisingerja. Ljubljana: GV Založba.

7.3 Znanstveni in strokovni članki

1. Klinar, Peter (1993) Osnove migracijske politike. Teorija in praksa (let. 30, št. 7–8), 646–650.
2. Prezelj, Iztok (2001a) Grožnje varnosti, varnostna tveganja in izzivi v sodobni družbi. Teorija in praksa (let. 38, št. 1), 127–141.
3. Prezelj, Iztok (2001b) Vojaško ogrožanje nacionalne in mednarodne varnosti po koncu hladne vojne. Teorija in praksa (let. 38, št. 5), str. 848–860.
4. Grizold Anton in Vegič Vinko (2002) Članstvo v NATU: Rešitev sodobne varnostne dileme Slovenije? Teorija in praksa (let. 39, št. 3), str. 383–401.
5. Grizold Anton in Ferfila Bogomil (2000) Varnostne politike velesil. Teorija in praksa (let. 37, št. 5), str. 979–987.
6. Rizman, Rudi (1998) Radikalna desnica na Slovenskem. Teorija in praksa (let. 33, št. 2), 249–270.

7. Klinar, Peter (1990) Imigrantske etnične skupnosti v sodobnih razmerah (št. 107), 429–444.
8. Kotnik-Dvojmoč, Igor (2000/2001) Varnostna tveganja in grožnje v sodobnem svetu. Ujma (št. 14–15), 215–223.
9. Rakočević, Slobodan (2000) Nekatera pravna vprašanja glede priznavanja statusa begunca in načelo nevračanja. Pravniki (let. 55, št. 6–8), 459–474.
10. Mesić, Milan (1993) Strategije razvitih držav. Teorija in praksa (let. 30, št. 7–8), 671–675.
11. Kovačev, Nina Asja (1993) Akulturacija imigrantov v zahodnih družbah. Teorija in praksa (let. 30, št. 7–8), 699–705.
12. Malešič, Marjan (2000/2001) Varnostna razsežnost begunskega fenomena. V: UJMA, št. 14–15, str. 224–229.
13. Medved, Felicita (1998) Predlog načel in ciljev imigracijske politike RS. Javna uprava (let. 34, št. 3), 433–455.
14. Pečar, Janez (1998) Sodobne migracije in kriminologija. Revija za kriminalistiko in kriminologijo (let. 49, št. 1), 3–12.
15. Malešič, Marjan (1998) Evropska varnost in male države. Teorija in praksa (let. 35, št. 1) str. 80–94.
16. Paris, Roland (2001) Human Security. International Security (Vol. 26, no. 2) str. 87–102.
17. Weiner, Myron (1996) Bad neighbours, bad neighborhoods. International Security (Vol. 21, no. 1) str. 5–42.

7.4 Časopisni viri

1. Časopis policije (januar 2002) Varnost (št. 1). MNZ.
2. Časopis policije (februar 2002) Varnost (št. 2). MNZ.
3. Časopis policije (julij–avgust 2002) Varnost (št. 7–8). MNZ.

4. Časopis policije (marec–maj 2002) Varnost (št. 3–5). MNZ.
5. Bohte, Gorazd (2002) Ob poti na desno stojijo priseljenci. Nedelo 14. 7. 2002.
6. Vest, Jure (2003) S Sočo Ekspres na Zahod. Nedelo 6. 4. 2003.

7.5 Medmrežni viri

1. Regional Ministerial Conference on Migration, Brdo pri Kranju: 1. 10. 2001; dostopno preko http://mnz.si/si/szj/szj_prikaz_det.php?id=77
2. Europolov report leta 2000 dostopen preko www.europol.eu.int/index.asp?page=publ_ar#ILLEGAL%20IMMIGRATION
3. Towards a new European Migration Policy dostopno preko http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/immigration/wai/doc_IMMIGRATION_intro_en.htm
4. Government seeks to regulate illegal immigration and employment dostopno preko <http://www.eurofound.ie/1997/03/InBrief/GR9703108N.htm>
5. Twinning projekt dostopen preko <http://intranet.mnz.si/intra/Twinning/twinning.html>
6. Prvi forum Mirovnega inštituta dostopen preko http://www.mirovni-institut.si/slo_html/projekti/forum/forum1_press.htm
7. Resolucija o imigracijski politiki RS (1999); dostopna preko <http://objave.uradni-list.si/bazeul/URED/1999/040/b/521991630.htm>
8. Resolucija o imigracijski politiki RS (2002); dostopna preko <http://objave.uradni-list.si/bazeul/URED/2002/106/B/5252653023.htm>
9. Organiziranost pravosodja in notranjih zadev RS; dostopna preko <http://www.gov.si/svez/slo/doc/arhiv/strategija/6poglavje2.htm>
10. Okrogla miza “Ilegalne imigracije” Slovenija in EU(15.5.2001); dostopno preko <http://users.volja.net/drwega/docs/nastopfdv.html>

11. EU Accession Report – Resolving Illegal Immigration Issues dostopno preko <http://weekly.vitrum.si/2001/stari/20sw2001-08/weekly2001-08-accession.htm>
12. Central Europe Review, Illegal immigrants find new back door to Europe in Slovenia dostopno preko <http://www.ce-review.org/01/4/pozun4.html>
13. Boettcher, Daniel (2000) The impossibility of Schengen dostopno tudi preko http://www.trinstitute.org/ojpcr/3_1boettcher.htm
14. Regionalna ministrska konferenca o migracijah na Brdu pri Kranju (1.10.2001) dostopno tudi preko http://WWW.MNZ.SI/si/szj/szj_prikaz_det.php?id=77
15. Purnat, Tina (2000) Slovenia, EU, and illegal immigrants dostopno tudi preko <http://inje.iskon.hr/pipermail/attack/2000-December/002473.html>
16. Policija-letno poročilo 1999: promet dostopno tudi preko <http://www.policija.si/si/statistika/meja99.html>
17. Mejna problematika dostopno preko <http://www.policija.si/si/statistika/meja/il-prehodi2002.html>
18. Tehnična pomoč EU (iz programov PHARE) dostopno preko http://WWW.MNZ.SI/si/szj_prikaz-det.php?id=52
19. Ilegalne imigracije, informacija za novinarje dostopno preko <http://www.mnz.si/slo/ssj/obvestila/2000/migracije.html>
20. Free movement of persons within the EU dostopno preko <http://europa.eu.int/en/agenda/schengen.html>
21. European Parliament(1999) Migration and Asylum in Central and Eastern Europe:Slovenia dostopno preko http://www.europarl.eu.int/workingpapers/libe/104/Slovenia_en.htm
22. Urad vlade za informiranje (1999) Usklajevanje slovenske vizumske politike z vizumsko zakonodajo EU dostopno preko <http://evropa.gov.si/publikacije/evrobilten/evrobilten-10-07/>

23. Government of the republic of Slovenia (2000) Slovenia is preparing to establish a Schengen border dostopno preko <http://www.uvi.si/eng/new/background-information/schengen-border/>
24. Commission of the European communities (2001) Communication from the commission to the council and the european parliament. On a common policy on illegal immigration dostopno preko <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l33191.htm>
25. Godoy Delgado, Leticia(2002) Immigration in Europe: realities and policies dostopno preko <http://www.iesam.csic.es/doctrab2/dt-0218e.pdf>
26. Iontsev, Vladimir (2001) International migration of population and development: contemporary trends in Russia dostopno preko http://www.iussp.org/Brazil2001/s20/527_04_Iontsev.pdf
27. Population in Greece (2000) Europe's gateway for illegal immigration dostopno preko http://www.oneworld.org/ips2/jan00/14_2_047.html
28. Turkey (2002) Illegal immigration dostopno preko <http://www.byegm.tr/YAYINLARIMIZ/newspot/2002/july-avg/n5.htm>
29. Immigration in Europe: realities and policies (2002) dostopno preko <http://www.iesam.csic.es/doctrab2/dt-0218e.pdf>
30. Europe to act on illegal immigration (2002) dostopno preko <http://www.theage.com.au/articles/2002/05/21/1021882052398.html>
31. Cirefi dostopno preko <http://europa.eu.int/scadplus/leg/en/lvb/l33100.htm>
32. Human Trafficking: The Need for better Data (2002) dostopno preko <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=66>
33. Working in the European sex industry (2000) dostopno preko <http://www.swimw.org/engver.html>
34. First report on the integration of immigrants in Italy (2000) dostopno preko <http://www.fieri.it/testi/schede/primo-rapporto.doc>

35. Deutlicher Ruckgang der unerlaubten Einreisen nach Deutschland (2001) dostopno preko www.bmi.bund.de/dokumente/Pressemitteilung/ix_33845.htm
36. Facts and Figures on the situation of foreigners in the federal republic of Germany (2000) dostopno preko www.integrationsbeauftragte.de/publikationen/facts00.rth
37. Immigration in Spain dostopno preko <http://www.refugees.org/world/countryrpt/europe/2001/spain.htm>
38. Asylum applicants in selected countries 1991-2000 dostopno preko http://www.refugees.org/world/statistics/wrs01_table10.htm
39. TV Odziv: Ilegalni prebežniki 2001 dostopno preko <http://teletekst.rtvsl.si/odziv/06022001.htm>

7.6 Intervju

1. Intervjuji na MNZ; 5. 9. 2002 (ga. Vlasta Zupanc-Žučko, ga. Veronika Zupan).
2. Intervju na Centru za tujce; 17. 10. 2002 (gosp. Petra Rink).
3. Intervju na UNHCR (ga. Nataša Stojkanović).

7.7 Priloge

1. Ambulanta izpostave centra za tujce II.